

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ТРУДОВЕ ПРАВО І ПРАВО
СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”
(для бакалаврів)

Київ

ДП «Видавничий дім «Персонал»

2009

Підготовлено старшим викладачем кафедри комерційного та трудового права *І. В. Новосельською*

Затверджено на засіданні кафедри комерційного та трудового права (протокол № 16 від 09.04.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Новосельська І. В. Навчальна програма дисципліни “Трудове право і право соціального забезпечення” (для бакалаврів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. – 74 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Трудове право і право соціального забезпечення”, плани семінарських занять, вказівки до виконання контрольної роботи, варіанти контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета навчальної дисципліни “Трудове право і право соціального забезпечення”:

- сприяти опануванню фундаментальних знань щодо трудових правовідносин і правовідносин із соціального забезпечення, формуванню вмій і навичок застосування здобутих знань у правозастосовчій практиці;
- сприяти формуванню правничого світогляду, правосвідомості, правової культури та правничого мислення;
- сприяти розвитку у студента пізнавальної діяльності та актуалізації знань;
- сприяти формуванню моральних та інших якостей фахівця.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні *знати*:

- коло суспільних відносин, що становлять предмет трудового права і права соціального забезпечення;
- норми чинного законодавства, практику його застосування, проблеми та напрями його вдосконалення в ринкових умовах;

уміти:

- орієнтуватись у системі джерел трудового права і права соціального забезпечення України, міжнародно-правового регулювання соціально-трудових правовідносин;
- аналізувати, узагальнювати та ефективно застосовувати норми трудового права і права соціального забезпечення України у практичній діяльності, роз’яснювати їх зміст;
- розрізняти відносини, що регулюються правом соціального забезпечення, і відносини, що регулюються трудовим правом та іншими суміжними галузями права;
- застосовувати на практиці норми правових актів з трудового права і права соціального забезпечення;
- користуватися джерелами і коментарями з трудового права і права соціального забезпечення, тлумачити норми права при вирішенні спорів;
- складати й оформлювати документи правничого характеру із соціально-трудових правовідносин;
- добирати літературу з теми заняття, складати конспекти і тези виступів.
- логічно (послідовно, з виокремленням головного, доказово, аргументовано) викладати правничий матеріал із застосуванням

знань з різних джерел і галузей права, користуватись правовою термінологією;

- застосовувати правові знання для оцінювання й обґрунтування юридичних фактів;
- приймати обґрунтовані рішення щодо реалізації норм права соціального забезпечення і трудового права у практичній діяльності;
- керуватись у практичній діяльності та поведінці правовими знаннями і переконаннями, брати участь у правовому вихованні населення.

Вивчення навчальної дисципліни “Трудове право і право соціального забезпечення” базується на знанні студентами теорії держави і права, конституційного права України, а також цивільного, цивільного процесуального, адміністративного і кримінального права.

Критерії оцінювання знань студентів з дисципліни “Трудове право і право соціального забезпечення”:

- оцінка “відмінно” — студент повно і всебічно розкриває призначені для самостійного опрацювання питання теми, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми і може аргументовано її доводити;
- оцінка “добре” — загалом рівень знань студента відповідає викладеному для оцінки “відмінно”, проте студент припустився кількох помилок при розв’язанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, обґрунтування неточні, не підтверджуються доказами;
- оцінка “задовільно” — студент у загальних рисах розкрив питання, призначені для самостійного опрацювання, розуміє їх сутність, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно;
- оцінка “незадовільно” — студент не може відповісти на поставлене запитання або відповідає неправильно, не розуміє сутності запитання, не може зробити висновки.

Змістові модулі навчальної дисципліни:

Змістовий модуль I. Теорія трудового права: поняття, предмет, метод і система трудового права; джерела, принципи трудові правовідносини та їх суб’єкти; колективний договір та угода; забезпечення зайнятості та працевлаштування.

Змістовий модуль II. Трудовий договір — основний інститут трудового права.

Змістовий модуль III. Умови праці та захист трудових прав працівників: робочий час; час відпочинку; відпустки та їх види; правове регулювання оплати праці; гарантії і компенсації; дисциплінарна відповідальність; матеріальна відповідальність сторін трудового договору. Правове забезпечення охорони праці; правове регулювання праці жінок, молоді та осіб зі зниженою працездатністю; індивідуальні та колективні трудові спори; нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю.

Змістовий модуль VI. Теорія права соціального забезпечення: поняття та організаційні форми соціального забезпечення в Україні; поняття, предмет, метод та система права соціального забезпечення; джерела права соціального забезпечення; основні принципи права соціального забезпечення; правовідносини із соціального забезпечення.

Змістовий модуль V. Трудовий стаж у соціальному забезпеченні: поняття трудового стажу, його види; обчислення й підтвердження трудового стажу.

Змістовий модуль VI. Пенсійне забезпечення: загальна характеристика пенсійної системи України; пенсії за віком; пенсії по інвалідності; пенсії у зв'язку із втратою годувальника; пенсії за вислугу років; обчислення пенсій; звернення за пенсією, порядок її призначення та виплати; недержавне пенсійне забезпечення.

Змістовий модуль VII. Соціальні допомоги та інші виплати в системі соціального страхування: соціальні допомоги; допомоги у зв'язку із тимчасовою непрацездатністю; допомоги на випадок безробіття; забезпечення з обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Лекційні години	Семинарські години
Змістовий модуль I. Теорія трудового права			
1	Предмет, методи та система трудового права	2	1
2	Джерела трудового права	2	1
3	Основні принципи трудового права		
4	Правовідносини у сфері трудового права та їх суб'єкти		
5	Колективні договори та угоди	2	1
6	Правове регулювання зайнятості населення і працевлаштування		
Змістовий модуль II. Трудовий договір – основний інститут трудового права			
7	Трудовий договір	4	2
Змістовий модуль III. Умови праці та захист трудових прав працівників			
8	Робочий час	2	1
9	Час відпочинку	2	1
10	Оплата праці. Гарантії і компенсації		
11	Охорона праці		
12	Трудова дисципліна		
13	Матеріальна відповідальність сторін трудового договору		
14	Підвищення кваліфікації працівників		

15	Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю		
16	Трудові спори і порядок їх вирішення	2	1
Змістовий модуль IV. Теорія права соціального забезпечення			
17	Поняття та організаційні форми соціального забезпечення в Україні	2	1
18	Поняття, предмет, методи та і система права соціального забезпечення		
19	Джерела права соціального забезпечення	2	1
20	Основні принципи права соціального забезпечення		
21	Правовідносини із соціального забезпечення		
Змістовий модуль V. Трудовий стаж в соціальному забезпеченні			
22	Поняття трудового стажу, його види	2	1
23	Обчислення й підтвердження трудового стажу	2	1
Змістовий модуль VI. Пенсійне забезпечення			
24	Загальна характеристика пенсійної системи України		
25	Пенсії за віком	2	1
26	Пенсії по інвалідності	2	1
27	Пенсії у зв'язку із втратою годувальника		
28	Пенсії за вислугу років	2	1
29	Обчислення пенсій.	2	1
30	Звернення за пенсією, порядок її призначення та виплати		

31	Недержавне пенсійне забезпечення.		
Змістовий модуль VII. Соціальні допомоги та інші виплати в системі соціального страхування			
32	Соціальні допомоги	2	1
33	Допомога у зв'язку із тимчасовою непрацездатністю		
34	Допомога на випадок безробіття	2	1
35	Забезпечення з обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.		
Разом годин 216		36	18

***ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ
“ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”***

Змістовий модуль I. Теорія трудового права

Тема 1. Предмет, методи та система трудового права

Правове значення праці у сучасних ринкових умовах розвитку суспільства.

Поняття трудового права як галузі трудового права. Трудове право як складова системи права.

Сучасні відносини, що становлять предмет регулювання трудового права України.

Метод правового регулювання трудових відносин.

Функції трудового права.

Відмежування трудового права від суміжних галузей права: цивільного, цивільного процесуального, адміністративного, соціального забезпечення та норм виправно-трудоного законодавства.

Система трудового права і її значення в регулюванні трудових відносин як самостійної галузі права. Система науки трудового права.

Основні тенденції розвитку та реформування трудового права у сучасній Україні.

Література [1–1; 5; 9; 13; 15; 22; 41; 60; 69; 71; 79; 88; 91; 92; 96]

Тема 2. Джерела трудового права

Поняття джерел трудового права, форми їх вираження. Класифікація джерел трудового права.

Дія нормативних правових актів про працю у часі, просторі і за категоріями працівників.

Єдність і диференціація правового регулювання трудових відносин. Фактори диференціації. Загальне і спеціальне законодавство про працю.

Система джерел трудового права. Конституція України як основне джерело трудового права. Джерела міжнародного правового регулювання праці. Кодекс законів про працю України. Система законів, що регулюють соціально-трудова відносини. Підзаконні акти, що регулюють трудові відносини. Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України у галузі праці. Нормативні акти Міністерства праці та соціальної політики України, компетенція інших міністерств і відомств щодо прийняття нормативних актів. Акти соціального партнерства. Загальне і спеціальне законодавство. Угоди, колективні договори. Інші локальні нормативно-правові акти.

Значення рішень Конституційного суду України та керівних роз'яснень Пленуму Верховного Суду України для однакового застосування законодавства про працю.

Реформа трудового законодавства. Проект трудового кодексу України.

Література [1–1; 5; 9; 13; 15; 22; 41; 60; 69; 71; 79; 88; 91; 92; 96]

Тема 3. Основні принципи трудового права

Поняття і значення принципів трудового права України, їх економічні і соціальні засади. Імплементация принципів міжнародного трудового права у трудове право України.

Формування і система основних принципів трудового права. Загальна характеристика основних (галузевих) принципів трудового права. Принципи, що визначають політику в галузі правового регулювання ринку праці та зайнятості. Принципи, що визначають за-

стосування умов праці. Принципи, що визначають охорону трудових прав працівників.

Співвідношення принципів трудового права з суб'єктивними правами й обов'язками.

Література [1–1; 5; 9; 13; 15; 22; 27; 58; 80; 95]

Тема 4. Правовідносини у сфері трудового права та їх суб'єкти

Поняття індивідуальних трудових правовідносин. Суб'єкти трудових правовідносин.

Трудова правоздатність суб'єктів, наявність правової норми, здійснення юридичного факту, з яким закон пов'язує виникнення, зміну чи припинення трудових відносин.

Підстави виникнення трудових правовідносин: трудовий договір, контракт, вибори на посаду, направлення молодих спеціалістів і робітників після закінчення ними відповідних закладів.

Зміст трудових правовідносин.

Класифікація трудових правовідносин: а) індивідуальні трудові правовідносини; б) колективні трудові правовідносини.

Суб'єкти трудових правовідносин. Поняття та види суб'єктів трудового права.

Правовий статус суб'єкта трудового права. Суб'єктивні права й обов'язки, гарантії реалізації трудових прав і обов'язків, відповідальність суб'єктів трудового права.

Громадяни (працівники) як суб'єкти трудового права. Правовий статус іноземців і осіб без громадянства як суб'єктів трудового права.

Роботодавці (юридичні та фізичні особи) як суб'єкти трудового права. Власник підприємства, установи, організації України. Поняття роботодавця.

Підприємство, установа, організація як суб'єкти трудового права. Зміст трудової правосуб'єктності державного підприємства.

Спільні кооперативні, орендні, акціонерні підприємства, організації, підприємства з іноземними інвестиціями як суб'єкти трудового права.

Повноваження трудового колективу та їх класифікація. Організаційно-правові форми (механізми) реалізації повноважень і самоврядування трудового колективу. Правовий статус і повноваження

колективу (бригади) у сфері праці. Органи трудового колективу (загальні збори, рада трудового колективу) та їх компетенція. Принципи діяльності трудового колективу.

Професійні спілки та інші уповноважені на представництво трудовим колективом органи як суб'єкти трудового права. Правові засади діяльності професійних спілок. Законодавство про права та гарантії діяльності професійних спілок. Поняття профспілок, їх завдання та функції.

Загальна характеристика правового статусу професійних спілок у сфері праці. Основні права професійних спілок у сфері праці та їх класифікація. Правовий статус органів професійних спілок. Захисна функція професійних спілок. Роль професійних спілок у виникненні, зміні та припиненні трудового договору. Права професійних спілок у захисті трудових прав працівників, встановленні умов праці, регулюванні заробітної плати і робочого часу, контролі і нагляді за додержанням законодавства про працю, колективний договір і угоду.

Гарантії діяльності профспілок. Гарантії прав профспілок і виборних профспілкових працівників. Захист прав професійних спілок і відповідальність посадових осіб за їх порушення.

Інші суб'єкти трудового права. Служба зайнятості. Органи нагляду та контролю. Органи з вирішення індивідуальних і колективних трудових спорів. Організації роботодавців та основні засади їх діяльності.

Література [1–2; 3; 9; 17; 18; 20; 24; 31; 41; 79]

Тема 5. Колективні договори та угоди

Поняття і сторони колективного договору, угоди, їх зміст та види. Сфера дії законодавства про колективні договори та угоди. Принципи розробки та укладення колективних договорів та угод. Соціально-правове значення колективного договору, угоди.

Поняття колективного договору. Сторони колективного договору. Порядок укладення колективного договору. Строки і порядок ведення переговорів, вирішення розбіжностей, що виникають під час переговорів. Порядок розробки, укладення та внесення змін і доповнень до колективного договору. Строк чинності колективного договору.

Зміст колективного договору. Види умов колективного договору: нормативні, зобов'язальні та інші. Структура колективного договору. Правове значення додатків до колективного договору. Реалізація ко-

лективного договору та контроль за виконанням його умов. Внесення змін і доповнень до колективного договору.

Поняття, види та сторони соціально-партнерських угод. Порядок ведення переговорів щодо укладення та змін угод. Строки чинності угод. Структура і зміст угод. Контроль за виконанням угод.

Співвідношення трудового законодавства з положеннями колективного договору і угод. Вирішення спорів між сторонами колективного договору, угоди. Відповідальність за порушення законодавства про колективні договори та угоди.

Література [1–4; 27; 37; 49; 50; 51; 64–66]

Тема 6. Правове регулювання зайнятості населення і працевлаштування

Законодавство про зайнятість населення. Поняття зайнятості. Форми зайнятості. Основні принципи державної політики у сфері зайнятості і працевлаштування. Державні гарантії права на вибір виду зайнятості в Україні.

Державна служба зайнятості, її структура, функції та права. Державний фонд сприяння зайнятості.

Поняття працевлаштування. Правові форми працевлаштування. Поняття підходящої роботи. Особливості працевлаштування деяких категорій громадян: неповнолітніх, молоді, яка закінчила середню загальноосвітню школу, демобілізованих із Збройних сил України, інвалідів тощо. Професійна підготовка і перепідготовка незайнятих громадян.

Правові відносини органів працевлаштування з підприємствами, установами, організаціями. Права й обов'язки підприємств, установ, організацій у реалізації державної політики зайнятості населення. Правові відносини органів працевлаштування з громадянами. Права й обов'язки громадян, які звернулися з питань працевлаштування.

Організований набір працівників, переселення та інші форми сприяння у влаштуванні на роботу. Розподіл на роботу молодих робітників та спеціалістів після закінчення ними відповідних навчальних закладів. Організація оплачуваних громадських робіт.

Безробітні та їх правовий статус. Поняття безробітного. Порядок реєстрації громадян як безробітних. Види компенсації безробітним. Припинення виплати допомоги по безробіттю. Матеріальна допомога членам сім'ї безробітного.

Література [1–15; 16; 19; 20; 39; 40; 44; 55]

Змістовий модуль II. Трудовий договір – основний інститут трудового права

Тема 7. Трудовий договір

Поняття та значення трудового договору. Сторони трудового договору. Зміст трудового договору. Умови трудового договору (контракту) та їх правове значення. Умови, що передбачені у законодавстві. Умови, що встановлюються за згодою сторін при укладенні трудового договору. Необхідні та додаткові (факультативні) умови. Поняття трудової функції і місця роботи. Відмінність трудового договору від контракту та суміжних цивільно-правових договорів, що пов'язані з працею.

Порядок укладення трудового договору (контракту). Юридичні гарантії при укладенні трудового договору (контракту). Форма трудового договору. Документи, що подаються при укладенні трудового договору (контракту). Реєстрація трудового договору між працівником і фізичною особою. Випробування при прийнятті на роботу. Обмеження щодо спільної роботи родичів на підприємстві, в установі, організації. Оформлення прийняття на роботу. Трудова книжка.

Гарантії при прийнятті на роботу неповнолітніх, вагітних жінок та жінок, що мають дітей до 14 років та дітей інвалідів, інших категорій громадян. Судовий захист від необґрунтованої відмови у прийнятті на роботу.

Види трудових договорів: за строком дії, за змістом, за порядком укладення. Особливості окремих видів трудових договорів. Строкові трудові договори. Види строкових трудових договорів. Контракт як різновид трудового договору. Зміст контракту. Трудові договори при суміщенні професій і посад. Трудовий договір про роботу за сумісництвом. Трудові договори, що укладаються при організованому наборі працівників. Трудові договори з іноземцями. Трудові договори, що укладаються з працівниками за конкурсом. Трудовий договір з надомниками. Інші види трудових договорів.

Правові питання підготовки кадрів на виробництві. Підвищення кваліфікації кадрів. Перепідготовка кадрів і навчання інших професій.

Обов'язок власника (роботодавця) проінструктувати працівника і визначити йому робоче місце. Обов'язок працівника особисто вико-

нувати доручену йому роботу. Заборона вимагати виконання роботи, не обумовленої трудовим договором.

Поняття переведення на іншу роботу і його відмінність від переміщення. Види переведень на іншу роботу. Переведення на іншу постійну роботу. Зміна істотних умов праці. Тимчасове переведення на іншу роботу, його види: у разі виробничої потреби, для заміни відсутнього працівника, у разі простою. Інші види переведень. Заборона переведення на некваліфіковані роботи.

Зміна істотних умов праці. Підстави і порядок зміни істотних умов праці.

Атестація працівників. Поняття, значення та порядок проведення атестації. Правові наслідки атестації.

Підстави припинення трудового договору. Класифікація підстав припинення трудового договору. Додаткові підстави припинення трудового договору. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця з певними категоріями працівників за певних умов. Розірвання трудового договору на вимогу виборного профспілкового органу.

Переважає право на залишення на роботі при вивільненні працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці. Гарантії забезпечення права на працю вивільнюваним працівникам. Порядок вивільнення працівників, надання їм пільг і компенсацій.

Згода профспілкового органу на розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу. Випадки, коли така згода не потрібна. Юридичне значення згоди профспілкового органу на звільнення працівників. Додаткові (крім ст. 41 КЗпП України) підстави припинення трудового договору з ініціативи власника (роботодавця), що містяться в інших правових нормах (ст. 7 КЗпП).

Обмеження щодо звільнення з ініціативи власника (роботодавця) деяких категорій працівників. Періоди, протягом яких власник (роботодавець) не має права розірвати трудовий договір з власної ініціативи. Вихідна допомога. Розмір і випадки її виплати.

Відсторонення від роботи, його відмінність від розірвання трудового договору. Порядок оскарження відсторонення від роботи.

Порядок оформлення звільнення і здійснення розрахунку. Правові наслідки звільнення з роботи.

Правові наслідки незаконного звільнення працівників.

Література [1–50; 51; 57; 59; 62–64; 65; 84]

Модуль III. Умови праці та захист трудових прав працівників

Тема 8. Робочий час

Поняття робочого часу та його правове регулювання. Гарантії щодо робочого часу.

Види робочого часу. Нормальна тривалість робочого часу. Скорочена тривалість робочого часу. Неповний робочий час.

Поняття режиму робочого часу, порядок його встановлення. П'ятиденний і шестиденний робочий тиждень і тривалість щоденної роботи. Початок і закінчення роботи. Робота за змінами. Вахтовий метод організації робіт. Гнучкі графіки роботи.

Спеціальний режим правового регулювання робочого часу.

Тривалість роботи напередодні святкових, неробочих і вихідних днів та вночі. Неповний робочий час. Ненормований робочий день.

Порядок обліку робочого часу. Поняття обліку робочого часу. Щоденний і щотижневий облік робочого часу. Підсумковий облік робочого часу. Облікові періоди.

Особливості регулювання робочого часу в окремих галузях економіки господарського комплексу країни. Гнучкий графік роботи. Поділ робочого дня на частини. Підсумковий облік робочого часу.

Поняття і порядок застосування надурочних робіт. Виняткові випадки застосування надурочних робіт. Заборона залучення до надурочних робіт окремих категорій працівників. Гранічні норми застосування надурочних робіт. Компенсація за надурочні роботи. Розмежування надурочних робіт і ненормованого робочого дня.

Література [1–48–50; 52; 58; 86]

Тема 9. Час відпочинку

Поняття відпочинку та його види. Перерви упродовж робочого дня (зміни) для відпочинку та харчування. Додаткові перерви для годування дитини. Щоденні перерви в роботі (міжзмінні перерви). Щотижневий відпочинок (вихідні дні). Особливості встановлення вихідних днів на безперервно діючих підприємствах і в організаціях, а також в тих, що займаються обслуговуванням населення.

Заборона роботи у вихідні дні. Винятковий порядок застосування такої роботи. Святкові і неробочі дні.

Щорічна основна відпустка. Види щорічної відпустки. Тривалість щорічної основної відпустки. Тривалість основної щорічної відпуст-

ки для окремих категорій працівників, що встановлені іншими актами законодавства.

Щорічна додаткова відпустка та її види. Відпустка за умови праці та особливий характер праці.

Стаж роботи, що дає право на щорічну основну відпустку. Порядок надання відпусток. Черговість надання відпусток. Випадки перенесення щорічної відпустки на вимогу працівника. Підстави перенесення відпустки на інший період. Випадки відкликання працівника з відпустки.

Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Поєднання роботи з навчанням. Соціально-правове значення поєднання праці з навчанням.

Творча відпустка: умови, тривалість і порядок надання.

Соціальні відпустки. Види соціальних відпусток. Відпустки у зв'язку із вагітністю та пологами. Відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Додаткові відпустки працівникам, які мають дітей.

Оплата відпусток. Порядок обчислення заробітної плати працівникам за час відпустки. Випадки виплати грошової компенсації за невикористані щорічні відпустки.

Відпустки без збереження заробітної плати. Відпустки, що надаються в обов'язковому порядку за бажанням працівника. Відпустки, що надаються за згодою сторін. Тривалість видів відпустки без збереження заробітної плати.

Пільги для працівників, які поєднують роботу з навчанням.

Література [1–37; 52; 66; 69–71; 73; 75; 81; 87]

Тема 10. Оплата праці. Гарантії і компенсації

Поняття заробітної плати. Методи її правового регулювання. Нормування праці: норми виробітку, норми часу, норми обслуговування. Порядок запровадження, змін і перегляду норм праці. Умови праці, які мають ураховуватися при розробленні норм праці. Строк дії норм праці. Збереження попередніх розцінок при впровадженні винаходу або раціоналізаторських пропозицій.

Закон України “Про оплату праці” від 24 березня 1995 р. та інші законодавчі акти про оплату праці. Поняття і структура заробітної плати. Тарифна система оплати праці та її елементи: тарифні сітки,

тарифні ставки, схеми посадових окладів і тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники).

Поняття системи оплати праці та її види. Відрядна система оплати праці: пряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, акордна оплата. Погодинна система оплати праці. Бригадна форма організації і стимулювання праці.

Державне регулювання оплати праці. Мінімальна заробітна плата та інші обов'язкові норми і гарантії в оплаті праці. Договірне регулювання оплати праці.

Організація оплати праці на підприємствах, в установах, організаціях. Оплата праці робітників. Оплата праці службовців.

Оплата праці працівників, що виконують роботи (надають послуги), які не властиві основній діяльності галузі (підгалузі). Оплата праці працівників загальних (наскрізних) професій і посад, оплата праці при виконанні робіт різної кваліфікації, при суміщенні професій (посад), при виконанні обов'язків тимчасово відсутнього працівника, при сумісництві, оплата праці за надурочну роботу, за роботу у святкові і неробочі дні. Оплата праці за незакінченим відрядним нарядом. Оплата праці при невиконанні норм виробітку. Порядок оплати праці при виготовленні продукції, що виявилася браком. Порядок оплати часу простою, а також при освоєнні нового виробництва (продукції). Оплата праці при переведенні на іншу постійну нижчеоплачувану роботу і переміщенні. Оплата праці при тимчасовому переведенні на іншу роботу у випадку виробничої потреби, простою.

Форми заробітної плати та матеріального стимулювання праці: премії та винагороди (дивіденди) за підсумками роботи за місяць та за рік. Надбавки і добавки до заробітної плати за високу кваліфікацію та майстерність. Порядок виплати заробітної плати. Повідомлення працівника про розмір оплати праці. Строки, періодичність і місце виплат заробітної плати. Порядок обчислення середньої заробітної плати.

Обмеження відрахувань із заробітної плати. Обмеження розміру відрахувань із заробітної плати.

Поняття гарантованих виплат. Гарантійні виплати при переїзді на роботу в іншу місцевість, при службових відрядженнях, при направленні на підвищення кваліфікації, при направленні на обстеження до медичного закладу, для винахідників і реалізаторів. Гарантійні доплати.

Поняття компенсаційних виплат. Компенсаційні виплати при переїзді на роботу в іншу місцевість, при службових відрядженнях, за використання працівниками свого інструменту, спеціального одягу, взуття, автомобіля тощо для потреб підприємства, установи, організації.

Гарантії для працівників, обраних на виборні посади. Гарантії працівникам на час виконання державних і громадських обов'язків

Література [1–27; 32; 43; 59; 86; 97; 100]

Тема 11. Охорона праці

Поняття охорони праці та її значення. Законодавство України про охорону праці, сфера його дії. Державна політика у сфері охорони праці. Право працівника на охорону праці. Гарантії права на охорону праці при укладенні трудового договору та під час роботи.

Забезпечення працівників спецодягом, іншими засобами індивідуального захисту, змиваючими та знешкоджуючими засобами.

Спеціальні правила охорони праці на важких, шкідливих і небезпечних роботах. Право працівників на пільги і компенсації за важкі та небезпечні умови праці.

Організація охорони праці на виробництві. Правила та інструкції з охорони праці та виробничої санітарії. Повноваження власника (роботодавця) у сфері охорони праці. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.

Служба охорони праці на підприємстві та її правовий статус. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій. Навчання з питань охорони праці. Фінансування охорони праці. Регулювання охорони праці в колективному договорі.

Додержання вимог щодо охорони праці під час проектування, будівництва (виготовлення) та реконструкції підприємств, об'єктів і засобів виробництва.

Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. Перелік обставин, за яких настає страховий випадок державного соціального страхування громадян. Поняття нещасного випадку та професійного захворювання.

Інформація роботодавця про стан охорони праці на виробництві. Добровільні об'єднання громадян, працівників і спеціалістів з охорони праці. Економічне стимулювання охорони праці.

Державне управління охороною праці. Компетенція Кабінету Міністрів України, міністерств і відомств, Ради міністрів АРК, місцевих держадміністрацій та органів місцевого самоврядування в галузі охорони праці.

Державний нагляд і громадський контроль за охороною праці. Права й відповідальність посадових осіб спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці.

Відповідальність за порушення законодавства про охорону праці.

Література [1–14; 19; 25; 45–47; 50]

Тема 12. Трудова дисципліна

Правове регулювання трудової дисципліни. Поняття трудової дисципліни. Правові методи забезпечення трудової дисципліни: створення необхідних організаційних та економічних умов для нормальної високопродуктивної роботи; метод переконання (виховання); метод заохочення; метод примусу; метод свідомого ставлення до праці.

Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Поняття внутрішнього трудового розпорядку. Система нормативних актів, що регулюють порядок здійснення трудової діяльності. Види правил внутрішнього трудового розпорядку: типові, галузеві, локальні. Правові наслідки відсутності в організації правил внутрішнього трудового розпорядку. Структура та зміст правил внутрішнього трудового розпорядку. Статути та положення про дисципліну.

Основні трудові обов'язки сторін трудового договору. Основні трудові обов'язки працівників. Основні обов'язки роботодавця.

Поняття заохочення за успіхи в роботі. Підстави заохочення. Соціально-правове значення заохочень у забезпеченні трудової дисципліни. Види заохочень: за способом впливу на працівників, за оформленням і закріпленням у правових актах, за сферою дії, за органами застосування заохочень.

Порядок застосування заохочень за успіхи в роботі. Переваги і пільги для працівників, які успішно і сумлінно виконують трудові обов'язки.

Заохочення за особливі трудові заслуги. Державні нагороди.

Поняття та види дисциплінарної відповідальності працівників. Загальна дисциплінарна відповідальність. Спеціальна дисциплінарна відповідальність. Нормативно-правові акти щодо спеціальної дисциплінарної відповідальності. Статuti та положення про дисципліну. Критерії розмежування загальної та спеціальної дисциплінарної відповідальності: за колом осіб, за заходами дисциплінарного стягнення, за колом осіб та органів, наділених правом накладати дисциплінарні стягнення.

Підстави дисциплінарної відповідальності. Елементи дисциплінарного проступку. Суб'єкт дисциплінарного проступку. Суб'єктивна сторона. Об'єкт дисциплінарного проступку. Об'єктивна сторона.

Основні ознаки дисциплінарної відповідальності працівників. Законність. Обґрунтованість та справедливність; індивідуалізація видів дисциплінарного стягнення; обмеження строку дії дисциплінарного стягнення. Правові гарантії притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності.

Стадії накладення дисциплінарного стягнення. Виявлення дисциплінарного проступку. Застосування дисциплінарного стягнення. Виконання дисциплінарного стягнення.

Дисциплінарні стягнення та їх види. Види дисциплінарних стягнень, що застосовуються до окремих категорій працівників.

Порядок застосування дисциплінарних стягнень. Органи, правомочні застосовувати дисциплінарні стягнення. Строк застосування дисциплінарного стягнення. Дисциплінарні звільнення. Оскарження та зняття дисциплінарного стягнення.

Гарантії для працівників, обраних до профспілкових органів, у разі їх притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Інші заходи правового впливу, що застосовуються до порушників трудової дисципліни. Застосування заходів громадського впливу до порушників трудової дисципліни. Повноваження трудових колективів, профспілкових комітетів у забезпеченні трудової дисципліни.

Література [1–10; 11; 12; 27; 29; 48; 49; 52; 53; 56]

Тема 13. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору

Поняття матеріальної відповідальності сторін трудового договору за заподіяну шкоду. Поняття та особливості матеріальної відповідаль-

ності працівників за шкоду, заподіяну роботодавцю. Мета і значення матеріальної відповідальності сторін трудового договору.

Відмінність матеріальної відповідальності працівників від майнової відповідальності, передбаченої нормами цивільного права: за суб'єктом заподіяння шкоди, за підставами та умовами матеріальної відповідальності, за межею матеріальної відповідальності, за розміром. Порядок покриття шкоди.

Загальні підстави й умови матеріальної відповідальності працівників. Підстави матеріальної відповідальності працівників. Трудове майнове правопорушення: порушення працівником трудових обов'язків; наявність заподіяної працівником прямої дійсної шкоди майну роботодавця. Умови матеріальної відповідальності працівників: протиправні дії (бездіяльність) працівників; причинний зв'язок між протиправними діями (бездіяльністю) працівників та їх наслідком у вигляді шкоди, що настала; вина працівника, що заподіяв шкоду зумисно або через необережність.

Види матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації.

Обмежена матеріальна відповідальність працівників та її розмір. Випадки обмеженої матеріальної відповідальності працівників. Повна матеріальна відповідальність працівників. Випадки повної матеріальної відповідальності. Матеріальна відповідальність у випадках, коли фактичний розмір шкоди перевищує її номінальний розмір.

Колективна (бригадна) матеріальна відповідальність працівників та підстави її запровадження. Перелік робіт, у разі виконання яких може запроваджуватися індивідуальна та колективна (бригадна) матеріальна відповідальність працівників. Порядок запровадження колективної (бригадної) матеріальної відповідальності працівників. Письмові договори про повну матеріальну відповідальність працівників.

Визначення розміру шкоди. Порядок покриття шкоди, заподіяної працівником: добровільно, за розпорядженням роботодавця, у судовому порядку. Строк звернення до суду з питань стягнення з працівника заподіяної ним матеріальної шкоди. День виявлення шкоди. Обставини, які підлягають урахуванню при визначенні розміру відшкодування. Докази майнового стану працівника. Обов'язок доведення наявності умов для покладення матеріальної відповідальності на працівника.

Матеріальна відповідальність роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові. Умови настання такої відповідальності. Випадки матеріальної відповідальності. Порушення роботодавцем прав працівника на працю, на здоров'ї і безпечні умови праці та інших прав працівника. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди працівнику.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання. Відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю застрахованого. Страхові виплати.

Визначення розміру шкоди. Порядок покриття шкоди.

Література [1–1; 5; 9; 13; 15; 22; 40; 41; 60; 69]

Тема 14. Підвищення кваліфікації працівників

Поняття безперервного професійного навчання. Єдина система безперервної освіти. Організаційні форми професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації. Професійна підготовка та перепідготовка кадрів безпосередньо на виробництві, у професійних навчальних закладах і вищих навчальних закладах.

Права й обов'язки роботодавця щодо підготовки і перепідготовки кадрів. Навчання в період перепрофілювання виробництва. Професійно-трудова реабілітація працівника.

Право працівників на професійне навчання і підвищення кваліфікації. Порядок здійснення професійного навчання. Особливості організації професійного навчання окремих категорій працівників (державних службовців, медичних працівників) за направленням органів державної служби зайнятості.

Література [1–1; 5; 9; 13; 15; 34; 42; 74]

Тема 15. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю

Поняття нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю як гарантування трудових прав працівників.

Державні органи, що здійснюють нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю:

- Генеральний прокурор та підлеглі йому прокурори;
- Державний департамент Міністерства праці і соціальної політики з нагляду за додержанням законодавства про працю;

- Державна інспекція праці Міністерства праці та соціальної політики України;
- Державний комітет з нагляду за охороною праці України;
- Державна інспекція охорони праці комітету України з нагляду за охороною праці;
- Міністерство екології та природних ресурсів України — Держатомнагляд;
- органи пожежного нагляду управління пожежної охорони Міністерства надзвичайних ситуацій України;
- органи і заклади санітарно-епідеміологічного служби Міністерства охорони здоров'я України;
- органи державного енергетичного нагляду Міністерства палива та енергетики України.

Вищий нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів про працю і охорону праці на виробництві здійснюється Генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурорами.

Місцеві державні адміністрації та місцеві ради.

Повноваження трудових колективів і профспілок з контролю за додержанням законодавства про працю та охорону праці.

Юридична відповідальність службових осіб за порушення законодавства про працю.

Література [1–25; 70; 71; 73; 76; 80; 82; 97; 101]

Тема 16. Трудові спори і порядок їх вирішення

Поняття і види трудових спорів. Класифікація трудових спорів. Причини виникнення трудових спорів.

Органи, що розглядають трудові спори. Принципи розгляду трудових спорів. Підвідомчість трудових спорів.

Індивідуальні трудові спори та їх види. Органи з розгляду індивідуальних трудових спорів. Комісія з трудових спорів (КТС): порядок створення, компетенція. Порядок і строки розгляду індивідуального трудового спору в КТС. Винесення рішення та його виконання.

Розгляд трудових спорів у судовому порядку. Компетенція районного (міського) суду. Трудові спори, що підлягають безпосередньому розгляду в районних (міських) судах.

Розгляд трудових спорів про поновлення на роботі. Порядок поновлення на роботі і стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу.

Покладення матеріальної відповідальності на службову особу, винну в незаконному звільненні або переведенні працівника.

Порядок розгляду судами скарг на неправомірні дії органів державного управління і службових осіб, що обмежують трудові права громадян.

Особливості розгляду трудових спорів про шкоду, заподіяну працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я.

Строки звернення і строки вирішення трудових спорів. Позов на давність в трудовому праві. Обчислення строків, передбачених КЗпП України

Колективні трудові спори. Поняття колективних трудових спорів та їх класифікація. Причини виникнення колективних трудових спорів.

Органи з розв'язання колективних трудових спорів. Примирні комісії. Трудовий арбітраж. Незалежний посередник. Національна служба посередництва і примирення.

Страйк як крайній засіб вирішення колективних трудових спорів. Правові наслідки законного і незаконного страйків.

Література [1–33; 58–60; 73; 82; 86; 95; 97]

Змістовий модуль IV. Теорія права соціального забезпечення

Тема 17. Поняття та організаційні форми соціального забезпечення в Україні

Історія виникнення та розвитку соціального забезпечення. Поняття соціального забезпечення, соціального страхування і соціального захисту населення. Концепція реформи соціального забезпечення в Україні. Функції соціального забезпечення. Право людини на соціальне забезпечення і роль держави в його реалізації. Формування системи соціального забезпечення. Форми соціального забезпечення.

Література [II–1; 2; 63; 66; 69; 71; 74; 83]

Тема 18. Поняття, предмет, методи і система права соціального забезпечення

Поняття права соціального забезпечення. Предмет права соціального забезпечення: матеріальні, процедурні, процесуальні відносини. Методи права соціального забезпечення: співвідношення імперативного та диспозитивного способів встановлення прав та обов'язків суб'єктів соціально забезпечувальних відносин; свобода вибору громадянами конкретних видів соціального забезпечення; співвідношення централізованого та локального правового регулювання соціально забезпечувальних відносин; єдність принципів у регулюванні соціально забезпечувальних відносин і диференціація останніх залежно від умов і рівня соціального забезпечення.

Система права соціального забезпечення. Система галузі права соціального забезпечення: загальна та особлива частини. Загальна частина: правові норми, які вказують на сферу дії та предмет права соціального забезпечення; правові норми, що визначають принципи права соціального забезпечення. Особлива частина: правові інститути, які регламентують підстави, порядок і розміри надання громадянам різних видів соціального забезпечення.

Відмінність права соціального забезпечення від інших суміжних галузей права, їх взаємодія. Основні ознаки відмежування права соціального забезпечення від суміжних з ним галузей права: трудового, адміністративного, фінансового, сімейного.

Література [П–1; 2; 6; 35; 36; 63; 67; 68; 71; 85; 86]

Тема 19. Джерела права соціального забезпечення

Поняття, особливості джерел права соціального забезпечення. Форма і класифікація. Загальна характеристика основних джерел права соціального забезпечення. Конституція України — основа розвитку права соціального забезпечення. Закони України, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти інших центральних органів виконавчої влади (Міністерства фінансів України, Пенсійного фонду України) і Національного банку України, роз'яснення Міністерства праці та соціальної політики України у сфері соціального забезпечення.

Роль Міжнародних договорів, угод у сфері соціального забезпечення.

Література [П–1; 2; 9; 63–70]

Тема 20. Основні принципи права соціального забезпечення

Поняття, система та значення принципів права соціального забезпечення України. Співвідношення галузевих принципів права соціального забезпечення із загальноправовими та міжгалузевими принципами. Зміст принципів права соціального забезпечення України: загальність соціального забезпечення; надання соціального забезпечення як працівникові, колишньому працівникові, їхнім сім'ям і кожному як члену суспільства без будь-якого зв'язку з трудовою діяльністю; встановлення рівня соціального забезпечення, що гарантує гідне життя людини; різноманіття підстав і видів соціального забезпечення; диференціація (відмінність) умов і норм забезпечення залежно від соціально вагомих обставин; участь громадських об'єднань, які представляють інтереси громадян, у розробці, прийнятті та реалізації рішень з питань соціального забезпечення і захисту їх прав.

Література [П–1; 2; 4; 35; 36; 63; 69; 71]

Тема 21. Правовідносини із соціального забезпечення

Поняття і види правовідносин із соціального забезпечення. Загальна характеристика суб'єктів, об'єктів і змісту правовідносин із соціального забезпечення. Пенсійні правовідносини. Правовідносини щодо надання допомоги і компенсацій. Правовідносини щодо трудового каліцтва чи професійного захворювання. Правовідносини щодо медичної (лікарської) допомоги, соціальних послуг і пільг по системі соціального забезпечення. Процедурні і процесуальні правовідносини, що виникають у зв'язку із соціальним забезпеченням громадян.

Література [П–1; 2; 63–71; 83; 89]

Змістовий модуль V. Трудовий стаж у соціальному забезпеченні

Тема 22. Поняття трудового стажу, його види

Поняття трудового стажу, його значення і класифікація. Загальний трудовий стаж. Спеціальний трудовий стаж, його зміст і підвиди. Страховий трудовий стаж, його значення і зміст. Вислуга років як особливий вид спеціального трудового стажу.

Література [П–1; 11; 15; 16; 21; 36; 37; 41; 63–65]

Тема 23. Обчислення й підтвердження трудового стажу

Обчислення трудового стажу: види та характеристика. Обчислення трудового стажу за загальними правилами. Випадки обчислення трудового стажу в пільговому порядку. Порядок обчислення сезонної роботи та деякої іншої роботи, яка не може виконуватись протягом усього календарного року.

Підтвердження трудового стажу. Докази трудового стажу. Документи, що можуть бути доказом трудового стажу, та їх зміст. Умови, за яких допускається підтвердження трудового стажу в порядку показань свідків.

Література [II–1; 35; 36; 40; 58; 59; 60]

Змістовий модуль VI. Пенсійне забезпечення

Тема 24. Загальна характеристика пенсійної системи України

Пенсійна система України, її сучасний стан. Поняття пенсій та їх класифікація. Відмінність пенсійних виплат від інших виплат громадян. Критерії, що визначають класифікацію пенсій. Право вибору пенсії. Пенсійне забезпечення у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Недержавне пенсійне забезпечення.

Література [II–6; 35; 36; 65–67; 70; 71; 77;]

Тема 25. Пенсії за віком

Поняття пенсії за віком, її відмінність від інших виплат у системі соціального забезпечення. Пенсія за віком на загальних підставах. Пенсія за віком на пільгових підставах. Пенсії за віком у зв'язку з особливими умовами праці. Дострокова пенсія за віком і пенсія за віком при неповному загальному трудовому стажі. Розмір пенсії за віком. Надбавки до пенсії.

Література [II–6; 8; 9; 35; 36; 52; 58; 63–65; 70]

Тема 26. Пенсії по інвалідності

Поняття пенсії по інвалідності. Інвалідність: групи, причини, час настання. Юридичне значення пенсії по інвалідності. Порядок організації та проведення експертизи щодо втрати працездатності. Пенсія по інвалідності на загальних підставах. Пенсія по інвалідності

на підставах, передбачених для військовослужбовців. Розмір пенсії по інвалідності. Надбавки до пенсії.

Література [II–6; 35; 36; 56]

Тема 27. Пенсії у зв'язку із втратою годувальника

Поняття пенсії у зв'язку із втратою годувальника. Умови призначення пенсії, їх диференціація залежно від причини смерті годувальника. Члени родини, що мають право на пенсію у зв'язку із втратою годувальника. Пенсія у зв'язку із втратою годувальника на загальних підставах. Утриманство як одна з умов, необхідних для встановлення пенсії в разі втрати годувальника. Пенсія у зв'язку із втратою годувальника на підставах, передбачених для сімей військовослужбовців. Розмір пенсії у зв'язку із втратою годувальника. Надбавки до пенсії.

Література [II–6; 9; 13; 35; 36; 55; 56; 63; 68]

Тема 28. Пенсія за вислугу років

Поняття пенсії за вислугу років. Коло громадян, що мають право на пенсію за вислугу років, і умови її призначення. Розмір пенсії за вислугу років. Надбавки до пенсії. Особливості пенсійного забезпечення за вислугу років військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ. Особливості пенсійного забезпечення за вислугу років державних службовців, суддів, працівників прокуратури і митних органів. Особливості пенсійного забезпечення за вислугу років наукових працівників та працівників засобів масової інформації. Особливості пенсійного забезпечення за вислугу років окремих категорій працівників цивільної авіації та льотно-випробного складу. Пенсії за вислугу років окремим категоріям працівників інших галузей народного господарства.

Література [II–6; 9; 13; 35; 36; 55; 56; 63; 68]

Тема 29. Обчислення пенсій

Принципи обчислення пенсії. Порядок визначення заробітної плати для обчислення пенсії. Порядок обчислення заробітної плати для підприємців – фізичних осіб, які обрали спрощену систему оподаткування (єдиний податок, фіксований податок, придбали спеціальний торговий патент). Виплати (доходи), що враховуються у заробітну плату (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії. Перерахунок раніше призначеної пенсії. Адаптація пенсійних виплат.

Література [II–1; 9; 11; 14; 22; 35; 36]

Тема 30. Звернення за пенсією, порядок її призначення та виплати

Порядок звернення за призначенням (перерахунком) пенсії. Строки призначення (перерахунку) та виплати пенсії. Особливості виплати пенсій особам, які перебувають на повному державному утриманні. Порядок припинення та поновлення виплати пенсії.

Література [II–6; 35; 36; 52; 61; 64; 65; 67; 70; 71]

Тема 31. Недержавне пенсійне забезпечення

Система та принципи недержавного пенсійного забезпечення. Суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення. Види недержавних пенсійних фондів, порядок їх створення, функціонування та органи їх управління. Пенсійний контракт та пенсійна схема. Види, умови та порядок пенсійних виплат. Державний нагляд та контроль у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

Література [II–35; 36; 63–65; 71]

Змістовий модуль VII. Соціальні допомоги та інші виплати в системі соціального страхування

Тема 32. Соціальні допомоги

Поняття допомоги та їх види. Класифікація допомог із соціального забезпечення і методи визначення їх розмірів. Відмінність соціальної допомоги від інших виплат у системі соціального забезпечення. Класифікація допомоги і методи визначення її розмірів. Терміни звернення за допомогою.

Умови і порядок призначення окремих видів соціальних допомог сім'ям з дітьми. Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям.

Література [II–1; 9; 13; 14; 26; 29; 31; 32; 34; 55]

Тема 33. Допомога у зв'язку із тимчасовою непрацездатністю

Поняття допомоги у зв'язку із тимчасовою непрацездатністю. Коло громадян, які мають право на допомогу по тимчасовій непрацездатності. Підстави для виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності. Розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності. Заробіток, з якого обчислюється допомога, і визначення загальної суми допомоги. Документи, що засвідчують тимчасову непрацездатність і

відповідальність за правильну виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності.

Література [II–30; 62; 63; 71]

Тема 34. Допомога на випадок безробіття

Поняття допомоги на випадок безробіття. Коло громадян, які мають право на допомогу по безробіттю. Особи, що підлягають страхуванню на випадок безробіття. Особи, які не є платниками страхових внесків по безробіттю і які не підлягають страхуванню на випадок безробіття. Умови і тривалість виплати допомоги по безробіттю. Строки виплати допомоги по безробіттю її розмір і порядок обчислення стажу.

Допомога у зв'язку із частковим безробіттям. Поняття допомоги у зв'язку із частковим безробіттям. Умови надання допомоги по частковому безробіттю. Матеріальна допомога застрахованим особам у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації за направленням державної служби зайнятості. Допомога на поховання.

Література [II–22; 23; 63; 65; 67; 70; 71]

Тема 35. Забезпечення з обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

Запровадження обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Поняття нещасного випадку на виробництві і професійного захворювання. Категорія громадян, які підлягають обов'язковому соціальному страхуванню від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

Основні види забезпечення з обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Призначення та виплата страхового забезпечення.

Література [II–21; 63–71]

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ТРУДОВОГО ПРАВА І ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Модуль І. Теорія трудового права

Тема 1. Предмет, метод, система і принципи трудового права

1. Суспільно-трудові відносини як предмет трудового права.
2. Критерії розмежування трудових відносин від цивільних, кооперативних, адміністративних відносин.
3. Метод і система трудового права.
4. Функції трудового права.
5. Принципи трудового права.

Література [І–1; 5; 9; 13; 15; 22; 41; 60; 84; 86; 88; 103]

Тема 2. Джерела трудового права

1. Поняття і система джерел трудового права.
2. Конституція України — основне джерело трудового права.
3. Кодекс законів про працю України та інші закони.
4. Підзаконні акти — джерела трудового права.
5. Акти соціального партнерства. Колективні угоди, колективні договори, локальні, нормативно-правові акти.
6. Значення керівних роз'яснень Пленуму Верховного Суду України.
7. Дія законодавчих актів у часі і просторі.
8. Джерела міжнародно-правового регулювання праці.

Література [І–1; 5; 9; 13; 15; 22; 41; 60; 84; 86; 88; 103]

Тема 3. Основні принципи трудового права

1. Поняття і значення принципів трудового права. Імплементація принципів міжнародного трудового права у трудове право України.
2. Система основних принципів трудового права.
3. Співвідношення принципів трудового права і суб'єктивних прав і обов'язків.

Література [І–1; 5; 9; 13; 15; 22; 27; 58; 95]

Тема 4. Правовідносини у сфері трудового права та їх суб'єкти

1. Поняття трудових правовідносин, умови та підстави їх виникнення.
2. Суб'єкти трудових правовідносин.
3. Зміст трудових правовідносин та їх класифікація.
4. Поняття і класифікація суб'єктів трудового права.
5. Правовий статус суб'єктів трудового права:
  - а) громадянин як суб'єкт трудового права;
  - б) правове становище власника (роботодавця);
  - в) підприємство як суб'єкт трудового права;
  - г) трудовий колектив як суб'єкт трудового права;
  - д) профспілки як суб'єкти трудового права України;
  - е) органи державної виконавчої влади та місцевого самоврядування як суб'єкти трудового права.

Література [1–2; 3; 9; 17; 18; 20; 24; 31; 41; 94]

Тема 5. Колективні договори і угоди

1. Поняття колективного договору, його сторони та сфера укладення.
2. Поняття колективної угоди, види угод.
3. Етапи ведення колективних переговорів і укладення колективних договорів.
4. Зміст колективного договору (угоди), класифікація його умов.
5. Розв'язання розбіжностей, що виникають між сторонами при укладенні, зміні колективного договору, угоди. Розгляд спору між сторонами при укладенні колективного договору.
6. Види відповідальності за порушення колективного договору (угоди).

Література [1–4; 27; 37; 50; 51; 64; 65; 72; 74; 75]

Тема 6. Правове регулювання зайнятості населення і працевлаштування

1. Поняття зайнятості населення, його види. Державні гарантії права вибору виду зайнятості.
2. Законодавство про зайнятість. Закон України “Про зайнятість населення”.

3. Державна служба зайнятості, її структура, функції та права. Державний фонд сприяння зайнятості.
4. Поняття працевлаштування. Правові форми працевлаштування. Поняття підходящої роботи.
5. Особливості працевлаштування деяких неконкурентоспроможних категорій громадян.
6. Професійна підготовка і перепідготовка незайнятих громадян.
7. Участь підприємств у реалізації державної політики зайнятості.
8. Безробітні, їх правовий статус. Компенсації і гарантії при втраті роботи.

Література [1–15; 16; 19; 20; 39; 40; 44; 55]

Змістовий модуль II. Трудовий договір — основний інститут трудового права

Тема 7. Поняття, сторони, умови трудового договору (контракту). Порядок укладення, припинення та розірвання трудового договору (контракту)

1. Поняття трудового договору (контракту), його сторони.
2. Юридичні гарантії при прийнятті на роботу.
3. Зміст і форма трудового договору (контракту).
4. Необхідні (основні) та факультативні умови трудового договору.
5. Недійсність умов трудового договору. Правові наслідки.
6. Види трудових договорів:
  - трудовий договір на невизначений строк, строковий трудовий договір, на певний строк, на певну роботу;
  - контракт як особлива форма трудового договору;
  - договір на тимчасову та сезонну роботу;
  - сумісництво та суміщення;
  - інші види трудових договорів.
7. Зміна умов трудового договору:
  - переведення на іншу роботу, види переведень;
  - тимчасові переведення, їх види та порядок переведення;
  - переміщення на інше робоче місце і його відмінність від переведення;
  - зміна істотних умов праці.
8. Підстави і порядок припинення та розірвання трудового договору.

- підстави припинення трудового договору;
- розірвання трудового договору з ініціативи працівника;
- підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника (роботодавця);
- розірвання трудового договору у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці;
- додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника (роботодавця) з окремими категоріями працівників за певних умов;
- порядок розірвання трудового договору з ініціативи власника (роботодавця);
- обмеження щодо звільнення з ініціативи власника (роботодавця) деяких категорій працівників;
- відсторонення від роботи;
- вихідна допомога. Розмір та випадки її виплати;
- порядок оформлення звільнення і проведення розрахунку. Правові наслідки незаконного звільнення та відсторонення від роботи (посади);
- трудова книжка.

Література [1–57; 59; 62–65; 76; 77; 82; 99]

Змістовий модуль III. Умови праці та захист трудових прав

Тема 8. Робочий час

1. Поняття робочого часу. Тривалість і види робочого часу (тижня).
2. Режим робочого часу, порядок його встановлення та облік.
3. Тривалість роботи напередодні святкових, вихідних і неробочих днів. Тривалість роботи у нічний час.
4. Правове регулювання відряджень та надурочних робіт. Чергування.

Література [1–48–50; 52; 58; 74–76; 78; 101]

Тема 9. Час відпочинку

1. Поняття відпочинку та його види.
2. Перерви протягом робочого дня і між робочими днями. Щотижневий відпочинок.
3. Законодавство про вихідні, святкові і неробочі дні.

4. Поняття відпустки та її види. Закон України “Про відпустки” від 15 листопада 1996 р.
5. Щорічні відпустки, їх види та тривалість.
6. Стаж роботи, що дає право на щорічну відпустку. Порядок надання щорічних відпусток.
7. Додаткові відпустки у зв’язку з навчанням. Творчі відпустки.
8. Соціальні відпустки, їх види та порядок надання.
9. Відпустки без збереження заробітної плати.
10. Оплата відпусток. Право на грошову компенсацію за невикористану відпустку.

Література [1–37; 52; 72; 78; 84–86; 88; 90; 96; 102]

Тема 10. Оплата праці. Гарантії і компенсації

1. Поняття і структура заробітної плати. Методи її правового регулювання.
2. Нормування праці: норми виробітку, норми часу, норми обслуговування. Порядок запровадження, зміни і перегляду норм праці.
3. Тарифна система оплати праці, її форми та система.
4. Державне регулювання оплати праці.
5. Договірне регулювання оплати праці. Правові умови укладення та дії тарифних угод.
6. Оплата праці у разі відхилення від нормальних умов (ст. 111–114 КЗпП).
7. Виплата заробітної плати. Порядок обчислення середньої заробітної плати.
8. Обмеження щодо відрахувань із заробітної плати.
9. Поняття гарантійних виплат, їх види. Гарантійні доплати.
10. Поняття компенсаційних виплат, їх види та порядок надання.
11. Гарантії для працівників, обраних на виборні посади.
12. Гарантії на час виконання державних і громадських обов’язків.

Література [1–27; 32; 43; 59; 68; 101]

Тема 11. Охорона праці

1. Поняття охорони праці за трудовим правом. Закон України “Про охорону праці” та інші правові акти про охорону праці.
2. Гарантії прав громадян на охорону праці.
3. Державне управління охороною праці.
4. Організація охорони праці на виробництві.

5. Відповідальність посадових осіб за порушення законодавства про працю і правил з охорони праці.
6. Охорона праці жінок, неповнолітніх та інвалідів.

Література [І–14; 19; 25; 45; 46; 56; 69; 70; 71; 76]

Тема 12. Трудова дисципліна

1. Поняття трудової дисципліни. Методи забезпечення трудової дисципліни.
2. Обов'язки власника (роботодавця) та працівника щодо додержання трудової дисципліни.
3. Методи забезпечення трудової дисципліни.
4. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку.
5. Поняття дисциплінарного проступку. Відмежування від інших правопорушень.
6. Дисциплінарна відповідальність та її види.
7. Види дисциплінарних стягнень та порядок їх застосування.
8. Спеціальна дисциплінарна відповідальність деяких категорій працівників за законом, статутами і положеннями (суддів, працівників прокуратури, залізничного транспорту, державних службовців тощо).

Література [І–10–12; 27; 29; 48; 49; 52; 53; 56]

Тема 13. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору

1. Поняття матеріальної відповідальності працівника за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації, її відмінність від майнової відповідальності за цивільним позовом.
2. Підстави і умови матеріальної відповідальності за трудовим законодавством.
3. Види матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації.
4. Випадки обмеженої матеріальної відповідальності працівників.
5. Випадки застосування повної матеріальної відповідальності працівників.
6. Колективна (бригадна) матеріальна відповідальність.
7. Визначення розміру заподіяної працівником шкоди та порядок її покриття.

Література [І–1; 5; 9; 13; 15; 22; 40; 41; 60; 84]

Тема 14. Підвищення кваліфікації працівників

1. Поняття професійного навчання.
2. Особливості професійної підготовки та перепідготовки кадрів безпосередньо на виробництві, у професійних навчальних закладах та у вищих навчальних закладах.
3. Порядок здійснення професійного навчання. Особливості організації професійного навчання окремих категорій працівників.

Література [1–1; 5; 9; 13; 15; 34; 42; 67; 80; 89]

Тема 15. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю

1. Поняття нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю.
2. Державні органи з нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю, їх компетенція.
3. Нагляд і контроль органів державної місцевої влади та органів місцевого самоврядування за додержанням законодавства про працю.
4. Повноваження трудових колективів та профспілок щодо контролю за додержанням законодавства про працю.
5. Відповідальність службових осіб за порушення законодавства про працю.

Література [1–25; 85; 86; 88; 91; 95; 97]

Тема 16. Трудові спори і порядок їх вирішення

1. Поняття і види трудових спорів, причини їх виникнення.
2. Органи, що розглядають трудові спори.
3. Органи з розгляду індивідуальних трудових спорів, її компетенція.
4. Порядок і строки розгляду трудового спору в КТС.
5. Порядок прийняття рішень. Оскарження рішення КТС. Строк і порядок виконання рішень КТС.
6. Розгляд трудових спорів у судовому порядку, компетенція суду.
7. Колективні трудові спори та органи з їх розв'язання.
8. Правове регулювання проведення страйків: оголошення страйку, правові наслідки визнання страйку законним, правові наслідки визнання страйку незаконним.
9. Правові гарантії для працівників, які брали участь у страйку.

10. Відповідальність сторін за невиконання рішень щодо колективного спору, відшкодування збитків, заподіяних страйком.

Література [I–33; 58–60; 88; 97]

Змістовий модуль IV. Теорія права соціального забезпечення

Тема 17. Поняття та організаційні форми соціального забезпечення в Україні

1. Історія виникнення та розвитку соціального забезпечення.
2. Концепція реформи соціального забезпечення в Україні.
3. Поняття соціального забезпечення, соціального страхування і соціального захисту населення. Функції соціального забезпечення.
4. Форми соціального забезпечення.
5. Право людини на соціальне забезпечення та роль держави в його реалізації.

Література [II–1; 2; 63; 66; 69; 71; 74]

Тема 18. Поняття, предмет, методи та система права соціального забезпечення

1. Поняття права соціального забезпечення.
2. Предмет права соціального забезпечення: матеріальні, процедурні, процесуальні відносини.
3. Особливості методу права соціального забезпечення.
4. Система права соціального забезпечення. Загальні та особливі положення права соціального забезпечення.

Література [II–1; 2; 6; 35; 36; 63; 67; 68; 71]

Тема 19. Джерела права соціального забезпечення

1. Поняття, особливості джерел права соціального забезпечення. Форма і класифікація.
2. Загальна характеристика основних джерел права соціального забезпечення.
3. Роль Міжнародних договорів, угод у сфері соціального забезпечення.

Література [II–1; 2; 9; 63–70]

Тема 20. Основні принципи права соціального забезпечення

1. Поняття, система та значення основних принципів права соціального забезпечення України.
2. Зміст принципів права соціального забезпечення.

Література [II–1; 2; 4; 35; 36; 63; 69; 71]

Тема 21. Правовідносини із соціального забезпечення

1. Поняття, загальна характеристика та види правовідносин із соціального забезпечення.
2. Суб'єкти, об'єкти і зміст правовідносин із соціального забезпечення та їх загальна характеристика.
3. Пенсійні правовідносини.
4. Правовідносини у зв'язку з наданням натуральних видів утримання та різних соціальних послуг.

Література [II–1; 2; 63–71]

Змістовий модуль V. Трудовий стаж у соціальному забезпеченні

Тема 22. Поняття трудового стажу, його види

1. Поняття, значення та класифікація трудового стажу в праві соціального забезпечення.
2. Загальний трудовий стаж.
3. Спеціальний трудовий стаж, його зміст і підвиди.
4. Страховий стаж, його значення і зміст.
5. Вислуга років як особливий вид спеціального трудового стажу.

Література [II–1; 11; 15; 16; 21; 36; 37; 41; 63–65]

Тема 23. Обчислення й підтвердження трудового стажу

1. Обчислення трудового стажу: види та характеристика.
2. Підтвердження трудового стажу. Докази трудового стажу.

Література [II–1; 35; 36; 40; 58–60]

Змістовий модуль VI. Пенсійне забезпечення

Тема 24. Загальна характеристика пенсійної системи України

1. Пенсійна система України та її становище на сучасному етапі.
2. Поняття пенсій та їх класифікація.

3. Пенсійне забезпечення в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.
4. Недержавне пенсійне страхування.

Література [II–6; 35; 36; 65–67; 70; 71; 77]

Тема 25. Пенсії за віком

1. Поняття пенсії за віком, її відмінність від інших виплат у системі соціального забезпечення.
2. Пенсія за віком на пільгових підставах.
3. Пенсія за віком у зв'язку з особливими умовами праці.
4. Розмір пенсії за віком. Надбавки до пенсії.

Література [II–6; 8; 9; 35; 36; 52; 58; 63–65; 70]

Тема 26. Пенсія по інвалідності

1. Поняття пенсії по інвалідності. Інвалідність, її групи, причини, час настання та їх юридичне значення.
2. Порядок організації та проведення експертизи щодо втрати працездатності.
3. Особливості призначення пенсії по інвалідності внаслідок трудового каліцтва чи професійного захворювання.
4. Пенсія по інвалідності для окремих категорій громадян. Розмір пенсії по інвалідності.

Література [II–6; 35; 36; 56]

Тема 27. Пенсія у зв'язку із втратою годувальника

1. Поняття пенсії у зв'язку із втратою годувальника. Умови призначення пенсії, їх диференціація залежно від причини смерті годувальника.
2. Члени сім'ї, які мають право на пенсію у зв'язку із втратою годувальника.
3. Умови призначення пенсії у зв'язку із втратою годувальника, які стосуються членів сім'ї.
4. Пенсія у зв'язку із втратою годувальника на загальних підставах.
5. Пенсія у зв'язку із втратою годувальника на підставах, передбачених для сімей військовослужбовців.
6. Розмір пенсії у зв'язку із втратою годувальника.

Література [II–6; 9; 13; 35; 36; 55; 56; 63; 68]

Тема 28. Пенсія за вислугу років

1. Поняття та умови призначення пенсії за вислугу років.
2. Особливості пенсійного забезпечення за вислугу років військово-вотслужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ.
3. Особливості пенсійного забезпечення за вислугу років державних службовців, суддів, працівників прокуратури і митних органів.
4. Особливості пенсійного забезпечення наукових працівників та працівників засобів масової інформації.
5. Особливості пенсійного забезпечення за вислугу років окремих категорій працівників цивільної авіації та льотно-випробного складу.
6. Пенсії за вислугу років окремим категоріям працівників інших галузей народного господарства.

Література [II–6; 9; 13; 35; 36; 55; 56; 63; 68]

Тема 29. Обчислення пенсії

1. Принципи обчислення пенсії.
2. Порядок визначення заробітної плати (доходу) для обчислення пенсії.
3. Порядок обчислення заробітної плати для підприємців – фізичних осіб, які обрали спрощену систему оподаткування (єдиний податок, фіксований податок, придбали спеціальний торговий патент).
4. Виплати (доходи), що враховуються в заробітну плату (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії.
5. Перерахунок раніше призначеної пенсії.

Література [II–1; 9; 11; 14; 22; 35; 36]

Тема 30. Звернення за пенсією, порядок її призначення та виплати

1. Порядок звернення за призначенням (перерахунком) пенсії.
2. Строки призначення (перерахунку) та виплати пенсії.
3. Особливості виплати пенсій особам, які перебувають на повному державному утриманні.
4. Порядок припинення та поновлення виплати пенсії.

Література [II–6; 35; 36; 52; 61; 64; 65; 67; 70; 71]

Тема 31. Недержавне пенсійне забезпечення

1. Система та принципи недержавного пенсійного страхування.
2. Суб'єкти недержавного пенсійного страхування.
3. Види недержавних пенсійних фондів, порядок їх створення, функціонування та органи їх управління.
4. Пенсійний контракт та пенсійна схема.
5. Види, умови та порядок пенсійних виплат.
6. Державний нагляд і контроль у сфері недержавного пенсійного страхування.

Література [II–35; 36; 63–65; 71]

Змістовий модуль VII. Соціальні допомоги та інші виплати в системі соціального страхування

Тема 32. Соціальні допомоги

1. Поняття та види допомог із соціального забезпечення.
2. Види соціальних допомог сім'ям з дітьми.
3. Умови та порядок призначення допомоги у зв'язку із вагітністю та пологами.
4. Одноразова допомога при народженні дитини.
5. Порядок надання допомог з догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.
6. Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям.
7. Державна соціальна допомога інвалідам з дитинства і дітям-інвалідам та державна допомога дітям віком до 16 років, інфікованим вірусом імунодефіциту людини або хворим на СНІД.
8. Допомога на поховання.

Література [II–1; 9; 13; 14; 26; 29; 31; 32; 34; 55]

Тема 33. Допомога у зв'язку із тимчасовою непрацездатністю

1. Поняття та правовий статус суб'єктів загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку із тимчасовою втратою працездатності.
2. Забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку із тимчасовою втратою працездатності.

Література [II–30; 62; 63; 71]

Тема 34. Допомога на випадок безробіття

1. Поняття допомоги на випадок безробіття, особи, що мають на неї право.
2. Умови та тривалість виплати по безробіттю.
3. Допомога у зв'язку із частковим безробіттям.
4. Матеріальна допомога застрахованим особам у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації за направленням державної служби зайнятості.
5. Допомога на поховання.

Література [II–22; 23; 63; 65; 67; 70; 71]

Тема 35. Забезпечення з обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

1. Поняття нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.
2. Суб'єкти та об'єкти страхування від нещасного випадку.
3. Соціальні послуги та виплати, які здійснюються та відшкодовуються фондом соціального страхування від нещасних випадків.
4. Порядок відшкодування шкоди, заподіяної застрахованому ушкодженням його здоров'я.
5. Визначення ступеня втрати працездатності потерпілим.
6. Розгляд справ про страхові виплати.
7. Порядок і строки проведення страхових виплат.

Література [II–21; 63–71]

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Написання контрольної роботи передбачено планом навчального процесу підготовки студентів, які навчаються в МАУП.

Мета контрольної роботи — закріпити, поглибити й узагальнити знання, здобуті студентом, та виявити здатність застосовувати їх у практичній діяльності. Виконання контрольної роботи допомагає студенту перевірити рівень засвоєння навчального матеріалу з дисципліни, виявити прогалини у своїх знаннях.

У процесі виконання контрольної роботи студенти набувають досвід відбору, аналізу, систематизації навчального матеріалу, фор-

мулювання висновків, побудови наукового апарату та оформлення роботи.

Для успішного написання контрольної роботи кожний студент має глибоко засвоїти навчальний матеріал з дисципліни, тобто опрацювати чинне законодавство України про працю з урахуванням змін до нормативно-правових актів, наукову і навчальну літературу, матеріали судової практики.

До виконання контрольної роботи необхідно підходити творчо, при висвітленні питань теоретичні положення потрібно розглядати у зв'язку із практикою їх застосування. При оцінюванні контрольної роботи насамперед враховується правильність відповіді, самостійність студента при виконанні роботи. Недоцільно перевантажувати роботу цитатами чи дослівним викладом тексту правових актів.

Контрольна робота складається з теоретичної та практичної частин. Теоретична частина містить теоретичні питання, відповідаючи на які студент має посылатися на чинне законодавство про працю і правильно застосовувати норми права до конкретних правничих ситуацій.

Практична частина містить два завдання:

- розв'язати ситуаційну задачу з судової практики;
- розробити структурно-логічну схему.

Під час розв'язання задачі слід усвідомити її зміст, визначити норму права, яка стосується ситуації, викладеної у задачі, з'ясувати фактичні обставини, порівняти їх з вибраною нормою права, використати судову практику і розв'язати задачу за суттю трудового спору, тобто дати правову кваліфікацію викладених у задачі фактів, застосувати норми права для її розв'язання.

Необхідно мати на увазі, що при розв'язанні ситуаційної задачі, керуючись нормами конституційного, трудового, цивільного, господарського, пенсійного і соціального забезпечення та інших галузей права України, слід визначити юридичне значення кожного факту, зазначеного в задачі, детально сформулювати питання щодо прав і обов'язків, що виникли між учасниками конкретних правовідносин, обґрунтованості їх вимог і заперечень, а також з'ясувати:

- зміст правовідносин, що склалися між його учасниками;
- юридичні наслідки, що при цьому виникли;
- на які спірні питання необхідно дати відповідь, перш ніж зробити певні висновки за умовою задачі.

У процесі розв'язання ситуаційної задачі рекомендується продумати відповіді на попередні спірні питання. Тільки після їх вирішення можна приступити до розв'язання основного питання. Відповідь на основне питання задачі повинна послідовно випливати з відповідей, які даються на спірні питання.

Розв'язуючи ситуаційну задачу, студент повинен продемонструвати вміння самостійно аналізувати ситуаційну задачу і аргументовано відповідати на поставлені запитання, використовуючи відповідні нормативні акти (зазначаючи назву нормативного акту, дату його прийняття та внесення останніх змін тощо), а також продемонструвати вміння аналізувати обставини трудового спору та скласти й оформлювати юридичні документи з трудових спорів.

Відповіді на запитання до ситуаційної задачі мають бути повними, розгорнутими, обґрунтованими, аргументованими, з посиланнями на конкретні статті, пункти нормативно-правових актів, враховуючи зміни в законодавстві України. При розв'язанні ситуаційних задач необхідно посилатися на постанови Пленуму Верховного Суду України.

Основною формою керівництва самостійною роботою студента-заочника з боку викладача і засобом допомоги та контролю за індивідуальною роботою студента з навчальним матеріалом упродовж семестру є перевірка та рецензування контрольної роботи.

Рецензування контрольної роботи студента дає змогу перевірити його уміння застосовувати теоретичні знання під час розв'язання практичних завдань, зазначити позитивні моменти контрольної роботи, наявні помилки і недоліки, виявити прогалини у знаннях студента та рекомендувати шляхи їх виправлення. Рецензування контрольних робіт проводять викладачі кафедри комерційного та трудового права. Оцінки за результатами перевірки контрольних робіт студентів представляють у відомості обліку виконання контрольних робіт.

Із студентами, які мають можливість відвідувати заняття в міжсесійний період, викладачі можуть проводити співбесіди щодо виконаних контрольних робіт для прийняття остаточного рішення про залік і з'ясування всіх питань, що виникли при їх рецензуванні, а також рекомендувати студенту-заочнику посібники або статті нормативних актів, які він повинен засвоїти, щоб доопрацювати тему. Під час виконання контрольної роботи студент може звернутися до викладача за консультацією.

Перевіряючи контрольні роботи викладач звертає увагу на ступінь самостійності виконання контрольної роботи, повноту висвітлення питання, якість і точність розрахункової і графічної частин (креслень, схем, графіків/ діаграм тощо), вказує раціональніший шлях розв'язання ситуаційної задачі, а також на неправильні формулювання, граматичні і стилістичні помилки.

Контрольна робота, визнана викладачем задовільною, оцінюється написом “зараховано”. Контрольну роботу, в якій студент не розкрив основного змісту питання або припустився грубих помилок у розв'язанні казусу (трудового спору), не зараховують і повертають студентові з детальною рецензією для подальшої роботи над навчальним матеріалом.

У разі тотожності виконаних кількома студентами контрольних робіт їм дають інші варіанти завдань. Повторно виконану контрольну роботу потрібно подати до інституту разом з раніше виконаною роботою. Рецензувати її має той самий викладач, який перевіряв першу роботу. Вдруге виконана контрольна робота рецензується в загальному порядку.

Контрольну роботу, виконану не за заданим варіантом, повертають студентові без перевірки із зазначенням причини повернення.

Загальний обсяг контрольної роботи має становити 15–20 сторінок машинописного тексту (або 30 сторінок рукописного тексту) через два міжрядні інтервали (тридцять рядків на сторінці).

При виконанні контрольної роботи слід використовувати літературу, зазначену у програмі навчальної дисципліни, та враховувати зміни у чинному законодавстві України.

Варіант контрольної роботи студент вибирає за першою літерою свого прізвища (див. таблицю).

Перша літера прізвища студента	Номер варіанта контрольної роботи
А, Б, В	1
Г, Д, Е	2
Є, Ж,	3
З, І, Ї, Й,	4
К, Л, М	5
Н, О, П,	6
Р, С, Т	7

У, Ф, Х,	8
Ц, Ч, Ш	9
Щ, Ю, Я	10

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

I. Теоретичні питання

1. Дайте визначення трудового договору. Чим він відрізняється від суміжних цивільно-правових договорів, пов'язаних із працею?
2. Від яких галузей права слід відмежовувати право соціального забезпечення? Відповідь обґрунтуйте.

II. Практичні завдання

1. Проаналізуйте справу. Назвіть причини трудових спорів.
Навесні директор фабрики іграшок “Перемога” уклав договір із Семеновим щодо упорядкування ділянки біля прохідної фабрики та озеленення дитячого майданчика з оплатою робіт після їх завершення. При отриманні розрахунку за виконану роботу Семенов крім обумовленої винагороди за працю просив виплатити компенсацію за невикористану відпустку як тимчасовому працівнику. Виник трудовий спір. Семенов звернувся за вирішенням трудового спору в КТС.
2. Складіть схему джерел права соціального забезпечення.

Варіант 2

I. Теоретичні питання

1. Що є змістом трудового договору? Який порядок укладення звичайного трудового договору на невизначений строк і строкового.
2. Який порядок виплати надбавки за стаж наукової роботи?

II. Практичні завдання

1. Обґрунтуйте рішення, яке може винести КТС у цій справі.
Громадянка Башковита звернулася до КТС зі скаргою на дії директора підприємства щодо невизнання її учасником бойових дій. На обґрунтування своїх вимог громадянка Башковита послалася на те, що вона перебувала в Ленінграді під час блокади, а директор не вживає належних заходів, аби витребувати необхідні документи.
2. Складіть схему ознак соціального забезпечення.

Варіант 3

І. Теоретичні питання

1. Проаналізуйте особливості трудових договорів з окремими категоріями працівників: державним службовцем; працівником, який приймається за конкурсом; при суміщенні професій (посад); при роботі за сумісництвом; з молодим спеціалістом.

2. Між якими суб'єктами виникають правовідносини з питань реалізації громадянами права та той чи інший вид соціального забезпечення? Що є об'єктом у цих правовідносинах?

ІІ. Практичні завдання.

1. Проаналізуйте і зазначте, яку відповідь має дати КТС.

Токар Петренко під час оброблення деталі через недбалість пошкодив верстат. За наказом директора підприємства йому було оголошено догану, а бухгалтерія здійснила утримання з його заробітної плати в розмірі повної вартості ремонту верстата, що перевищує середній заробіток Петренка. Петренко, вважаючи незаконним два види стягнень за один і той же проступок, звернувся до комісії з трудових спорів.

2. Складіть схему пенсійної системи України.

Варіант 4

І. Теоретичні питання

1. Охарактеризуйте сторони трудового договору. Який їхній правовий статус?

2. Яким чином провадиться підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки?

ІІ. Практичні завдання.

1. Визначити, за яких умов відшкодуватиметься шкода в повному обсязі.

Внаслідок неналежного виконання охоронником Пилипенком своїх функціональних обов'язків з охорони об'єкта з приміщення складу приватного підприємства невідомим було викрадено матеріальних цінностей на суму 300 грн.

Чи може Пилипенко бути притягнутим до матеріальної відповідальності?

2. Складіть схему пенсійного забезпечення в накопичувальній системі.

Варіант 5

І. Теоретичні питання

1. Підстави припинення трудового договору з ініціативи працівника. Яка відмінність між припиненням трудового договору і відстороненням працівника від роботи?

2. Які пенсійні виплати здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду в солідарній системі?

ІІ. Практичні завдання.

1. Дайте правову оцінку підстав притягнення працівників до матеріальної відповідальності. За яких умов працівник може бути притягнутий до матеріальної відповідальності?

У посадовій інструкції інспектора охорони приватного охоронного підприємства “Ельба” передбачено такий вид матеріальної відповідальності інспектора охорони, як штраф:

- у розмірі 50 % від місячної тарифної ставки в разі відмови клієнта від послуг у зв'язку з неналежним виконанням інспектором охорони своїх обов'язків;

- у розмірі 20 % — у разі допущення на охоронюваний об'єкт сторонніх осіб;

- у розмірі 10 % — у разі надходження до керівництва підприємства з боку клієнта претензій про неналежне виконання інспектором функціональних обов'язків.

2. Підготуйте схему пенсійного забезпечення в солідарній системі пенсійного забезпечення.

Варіант 6

І. Теоретичні питання

1. Назвіть підстави припинення трудового договору з ініціативи роботодавця та статтю КЗпП, що регулює це положення. Які обов'язки роботодавця при звільненні працівника?

2. Що означає переогляд інвалідності і який його порядок.

ІІ. Практичні завдання

1. Зазначте порядок притягнення до матеріальної відповідальності. До якого виду матеріальної відповідальності можна притягнути особу у наведеному далі випадку?

Продавець торгового підприємства Гончарук через помилку в застосуванні прейскурантів продавала товар за зниженою ціною.

Внаслідок цього торговому підприємству було завдано шкоди на суму 1500 грн.

2. Підготуйте схему нормативно-правових актів, що регулюють призначення пенсії по інвалідності.

Варіант 7

І. Теоретичні питання

1. Сформулюйте поняття робочого часу. Які види робочого часу встановлені законодавством? У чому полягає відмінність між нормальним, скороченим і неповним робочим часом?

2. Дайте юридичну оцінку пенсії у зв'язку із втратою годувальника, яка призначається дитині-сироті.

ІІ. Практичні завдання

1. Оцініть ситуацію та обґрунтуйте відповідь.

Водій автотранспортного підприємства Шақун, керуючи закріпленим за ним автомобілем, щоб уникнути наїзду на пішохода, який намагався перебігти дорогу у невстановленому для цього місці, змушений був звернути в кювет, внаслідок цього був пошкоджений автомобіль та вантаж.

Чи буде у цьому разі Шақун відшкодовувати автотранспортному підприємству завдану шкоду?

2. Підготуйте схему відмінностей, що існують у пенсії у зв'язку із втратою годувальника.

Варіант 8

І. Теоретичні питання

1. Методи забезпечення дисципліни праці. Чим характеризується ненормований робочий час і для яких категорій працівників він може встановлюватись?

2. Хто визнається непрацездатним членом сім'ї для призначення пенсії у зв'язку із втратою годувальника?

ІІ. Практичні завдання

1. Дайте правову оцінку ситуації.

Економіст підприємства Квітковська, яка перебувала у відпустці з догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, по досягненні дитиною віку трьох років звернулася із заявою про продовження від-

пустки з догляду за дитиною, оскільки дитина часто хворіє і потребує домашнього догляду.

2. Підготуйте схему надбавок до пенсії за вислугу років.

Варіант 9

I. Теоретичні питання

1. Поняття та види часу відпочинку. Які перерви протягом робочого дня встановлено законодавством? Яким чином компенсується робота у вихідні дні?

2. Назвіть основні умови призначення пенсії у зв'язку із втратою годувальника.

II. Практичні завдання

1. Дайте правову оцінку ситуації.

При наданні Орловій відпустки у зв'язку із вагітністю та пологами вона подала заяву про приєднання до цієї відпустки щорічної основної і додаткової відпусток. Але Орловій було відмовлено в наданні щорічної відпустки, оскільки вона пропрацювала на підприємстві менше шести місяців.

2. Підготуйте схему часу, що зараховується до стажу роботи журналістів, які працювали (працюють) у державних і комунальних засобах масової інформації.

Варіант 10

I. Теоретичні питання

1. Назвіть святкові та неробочі дні, передбачені у КЗпП України. Які види відпусток передбачено законодавством України?

2. Наведіть перелік державних службовців, які мають право на пенсію за вислугу років.

II. Практичні завдання

1. Проаналізуйте та дайте обґрунтовану відповідь.

Обліковець Краснова, яка має двох дітей віком до 15 років, протягом робочого року не використала додатково оплачувану відпустку тривалістю 7 календарних днів.

2. Підготуйте схему соціальних допомог.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття, предмет, метод трудового права.
2. Поняття та система функцій трудового права. Система трудового права.

3. Система основних принципів трудового права. Принцип єдності і диференціації правового регулювання трудових відносин.
4. Поняття трудових правовідносин та їх структура.
5. Правове становище суб'єктів трудових правовідносин. Роботодавці як суб'єкти трудових правовідносин.
6. Поняття та класифікація джерел трудового права. Акти локального характеру у сфері трудового права.
7. Колективний договір, його сторони та зміст. Особливості його укладення.
8. Поняття зайнятості населення, його види. Державні гарантії права на вибір виду зайнятості.
9. Особливості працевлаштування деяких неконкурентоспроможних категорій громадян (вагітних жінок, неповнолітніх, інвалідів).
10. Правовий статус профспілкового комітету або іншого уповноваженого трудовим колективом на представництво органу на підприємстві.
11. Поняття, форми та зміст трудового договору. Порядок укладення трудового договору.
12. Види трудового договору. Строковий трудовий договір, його особливості.
13. Контракт як особлива форма трудового договору.
14. Випробування при прийнятті на роботу, його особливості.
15. Робота за сумісництвом та суміщення професій (посад). Особи, яким заборонена робота за сумісництвом.
16. Зміна умов трудового договору. Види переведень на іншу роботу.
17. Поняття припинення, розірвання трудового договору та звільнення. Загальні підстави припинення трудового договору.
18. Підстави та порядок припинення трудового договору з ініціативи власника (основні та додаткові).
19. Особливості припинення трудового договору з ініціативи працівника.
20. Правове регулювання відсторонення працівника від роботи.
21. Порядок ведення трудових книжок. Правова характеристика інструкції про ведення трудових книжок.
22. Поняття робочого часу та його види. Режим робочого часу, порядок його встановлення та облік. Робочий час неповнолітніх. Норми виробітку неповнолітніх та оплати їхньої праці.

23. Скорочений робочий час, його характеристика та відмінність від неповного робочого часу.
24. Поняття надурочних робіт та порядок їх застосування.
25. Порядок залучення працівників до роботи у неробочі, вихідні та святкові дні. Робота у нічний час.
26. Поняття та види часу відпочинку, їх правова характеристика.
27. Правове регулювання відпусток. Види відпусток, їх правова характеристика, порядок надання та оплата.
28. Поняття оплати праці та її структура. Види регулювання заробітної плати. Мінімальна заробітна плата.
29. Порядок та строки виплати заробітної плати. Тарифна система. Гарантії та компенсації.
30. Поняття трудової дисципліни та методи її забезпечення на підприємстві.
31. Внутрішній трудовий розпорядок на підприємствах, в установах та організаціях.
32. Система заходів заохочення працівників як засіб забезпечення трудової дисципліни.
33. Дисциплінарна відповідальність за трудовим правом. Поняття дисциплінарного проступку та його види.
34. Поняття та види матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну підприємству, установі організації. Обмежена матеріальна відповідальність.
35. Поняття охорони праці та її правове забезпечення. Загальні гарантії прав працівників на охорону праці.
36. Поняття, предмет та класифікація трудових спорів.
37. Порядок розгляду колективних трудових спорів. Роль трудового арбітражу у розгляді колективних трудових спорів.
38. Роль та значення Національної служби посередництва та примирення у вирішенні колективних трудових спорів.
39. Поняття страйку та правове регулювання його проведення.
40. Державний нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю.
41. Правова характеристика основних етапів розвитку системи соціального забезпечення в Україні. Основні ознаки соціального забезпечення.
42. Роль держави в забезпеченні реалізації конституційних прав людини на соціальне забезпечення.

43. Правова характеристика соціальних страхових фондів, які займаються фінансуванням соціального забезпечення.
44. Основні відмінності права соціального забезпечення від трудового права.
45. Співвідношення системи галузі права соціального забезпечення із системою законодавства про соціальне забезпечення.
46. Загальна характеристика методів правового регулювання правовідносин у сфері права соціального забезпечення.
47. Поняття, предмет, джерела права соціального забезпечення.
48. Конституція України про соціальне забезпечення та захист громадян.
49. Основні органи державної влади та управління, які видають нормативно-правові акти, їх правова характеристика.
50. Державна служба зайнятості, її структура, правовий статус.
51. Ознаки диференціації підстав надання того чи іншого виду соціального забезпечення та їх розміри.
52. Коло суб'єктів, соціальне забезпечення яких здійснюється за рахунок бюджетних коштів, їх правовий статус.
53. Принципи інституту права соціального забезпечення, норми яких регулюють питання забезпечення громадян допомогою у зв'язку із тимчасовою непрацездатністю, у разі безробіття та у зв'язку із материнством, батьківством і дитинством.
54. Суб'єкти, об'єкти і зміст правовідносин із соціального забезпечення.
55. Поняття, види та правова характеристика правовідносин із соціального забезпечення. Процедурні та процесуальні правовідносини із соціального забезпечення.
56. Підстави для виникнення процесуально-процедурних правовідносин у сфері соціального забезпечення.
57. Коло суб'єктів, між якими виникають правовідносини з питань реалізації громадянами права та той чи інший вид соціального забезпечення. Об'єкт цих правовідносин.
58. Трудовий стаж і вислуга років, їх поняття та значення.
59. Поняття періодів трудової діяльності.
60. Загальний трудовий стаж. Діяльність, яка зараховується до спеціального трудового стажу.

61. Коло осіб із середовища військовослужбовців і працівників органів внутрішніх справ, які мають право на пенсію за вислугу років.
62. Нормативно-правові акти, які визначають порядок та особливості обчислення стажу роботи. Докази трудового стажу. Строки розгляду документів про призначення пенсій.
63. Основні рівні пенсійної системи України, їх характеристика.
64. Поняття добровільної участі громадян у пенсійному забезпеченні та її правова характеристика.
65. Поняття та види пенсій, сутність вибору пенсії.
66. Поняття та основні ознаки пенсії за віком та її відмінності від інших видів пенсій.
67. Категорії працівників, яким встановлюється пільгове пенсійне забезпечення, їх правове становище.
68. Правовий статус осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, в пільговому пенсійному забезпеченні.
69. Порядок обчислення стажу державної служби для призначення пенсії державного службовця.
70. Коло осіб, які мають право отримувати пенсію за віком за списком № 2.
71. Поняття пенсії по інвалідності та її правова характеристика.
72. Правова характеристика державного органу, який займається питаннями встановлення інвалідності.
73. Основні відмінності законів України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” та “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” щодо питання призначення пенсії по інвалідності.
74. Юридичне значення акта розслідування професійного захворювання за формою Н-1.
75. Розмір щомісячної додаткової пенсії за шкodu, заподіяну здоров’ю, що призначається особам, постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи, віднесеним до категорії 2, 3, 4.
76. Поняття та порядок призначення пенсії у зв’язку із втратою годувальника. Коло осіб, які мають право на цей вид пенсійних відрахувань.

77. Умови призначення пенсії у зв'язку із втратою годувальника для сімей військовослужбовців та осіб начальницького та рядового складу органів внутрішніх справ.
78. Перелік осіб, які визнаються непрацездатними у разі втрати годувальника військовослужбовця. Розмір пенсії у разі втрати годувальника та строк її встановлення.
79. Поняття пенсії за вислугу років. Коло осіб, які мають право на пенсію за вислугу років.
80. Види недержавних пенсійних фондів та органи їх управління.
81. Поняття соціальної пільги. Основні відмінності соціальної пільги від соціального обслуговування.
82. Види пільг, якими користуються наступні суб'єкти правовідносин із соціального забезпечення: а) ветерани війни; б) інваліди війни, її учасники; в) ветерани війни; г) ветерани праці; д) багатодітні сім'ї; е) особи, які постраждали від Чорнобильської катастрофи; є) жінки.
83. Надбавки на догляд. Коло осіб, яким вони призначаються.
84. Допомога на поховання, її розмір та порядок надання.
85. Поняття та порядок виплати допомоги з тимчасової непрацездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання.
86. Поняття допомоги на випадок безробіття. Коло осіб, які мають право отримувати допомогу на випадок безробіття.
87. Допомога у зв'язку із вагітністю та пологами: умови призначення, розміри та порядок виплати.
88. Одноразова допомога при народженні дитини, її розмір та порядок призначення і виплати.
89. Допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.
90. Поняття і види компенсаційних виплат.

І. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ З ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Основна

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року. — К.: 2005. — 62 с.

2. *Конвенція* “Про мінімальний вік прийняття дітей на роботу в промисловості” від 22.06.1937 // Міжнародне законодавство про охорону праці. — 1997. — Том 2. — С. 268.
3. *Конвенція* № 138 “Про мінімальний вік прийому на роботу” від 26.06.1973 // Міжнародне законодавство про охорону праці. — 1997. — Том 2. — С. 264.
4. *Міжнародне законодавство про охорону праці: Конвенції та рекомендації МОП.* — К.: Основа, 1997. — 672 с.
5. *Кодекс законів про працю України* від 10.12.1971. — К.: Україна, 2006.
6. *Кримінальний кодекс України* від 05.04.2001 — К.: Україна, 2006.
7. *Сімейний кодекс України* від 10.01.2002. // ВВР України. — 2002. — № 21–22. — Ст. 135.
8. *Кодекс України про адміністративні правопорушення* // ВВР України. — 1984. — 7 груд. — Дот. № 54. — Ст. 1122.
9. *Про правовий статус іноземців і осіб без громадянства: Закон України* від 04.02.1994.
10. *Закон України* “Про зв’язок” від 16 травня 1995 року // Закони України. — Т. 8.— К., 1997.— С. 261.
11. *Закон України* “Про нотаріат” від 2 вересня 1993 року // Закони України. — Т. 6.— К., 1997. — С. 13.
12. *Закон України* “Про професійно-технічну освіту” від 10 лютого 1998 року // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 32. — С. 855.
13. *Про дію міжнародних договорів на території України: Закон України* від 10.12.1991 // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 10. — Ст. 137.
14. *Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон Української РСР* від 01.03.1991 // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 14. — Ст. 170.
15. *Про зайнятість населення: Закон Української РСР* від 1 березня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 14. — Ст. 170.
16. *Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей: Закон України* від 02.06.2005 // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 26. — Ст. 354.

17. *Про освіту*: Закон Української РСР від 23 травня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 34. — Ст. 451.
18. *Про прокуратуру*: Закон України від 5 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 53. — Ст. 793.
19. *Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні*: Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 15. — Ст. 24.
20. *Про альтернативну (невійськову) службу*: Закон України від 12 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 15. — Ст. 188.
21. *Про основи державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності*: Закон України від 13 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 12. — Ст. 165.
22. *Про колективне сільськогосподарське підприємство*: Закон України від 14 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 20. — Ст. 272.
23. *Про культуру*: Закон України від 14 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 21. — Ст. 294.
24. *Про об'єднання громадян*: Закон України від 16 червня 1992 р. // Голос України. — 1992. — 18 лип.
25. *Про охорону праці*: Основи законодавства України від 19 листопада 1992 року: У ред. Верховної Ради України.
26. *Про державну допомогу сім'ям з дітьми*: Закон України від 24 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України. — № 5. — Ст. 21.
27. *Про колективні договори і угоди*: Закон України від 1 липня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 36. — Ст. 361.
28. *Про державну службу*: Закон України від 16 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 52. — Ст. 490.
29. *Про державну таємницю*: Закон України від 21 січня 1994 року // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 1. — Ст. 93.
30. *Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні*: Закон України від 16.12.93 // ВВР України. — 1994. — Ст. 18.
31. *Про правовий статус іноземців і осіб без громадянства*: Закон України від 4 лютого 1994 року // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 23. — Ст. 161.

32. *Про оплату праці*: Закон України від 24 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 17. — Ст. 121.
33. *Про звернення громадян*: Закон України // Голос України. — 1995. — 12 верес.
34. *Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей*: Закон України від 6 червня 1995 року // ВВР України. — 1995. — № 22. — Ст. 173; 1995. — № 8.
35. *Про страхування*: Закон України від 07.03.96 // ВВР України. — 1996. — № 18. — Ст. 78.
36. *Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування* // ВВР України. — 2001. — № 11. — Ст. 47.
37. *Про відпустки*: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Право України. — 1997. — № 1. — Ст. 74.
38. *Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)*: Закон України від 3 березня 1998 р. // ВВР України. — 1998. — № 5.
39. *Про заходи щодо реформування системи підготовки спеціалістів та працевлаштування випускників вищих навчальних закладів*: Указ Президента від 23.01.96 № 77 // Уряд. кур'єр. — 1996. — 25 січ.
40. *Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснюється за державним замовленням*: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.96 // Уряд. кур'єр. — 1996. — 10 жовт.
41. *Порядок оформлення іноземцями та особами без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні*: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.11.99. № 892.
42. *Про судову практику у справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками*: Постанова Пленуму Верховного Суду від 29.12.92. № 14.
43. *Порядок обчислення середньої заробітної плати*: Затв. Постановою Кабінету Міністрів від 08.02.95 № 100 // Праця і зарплата. — 2000. — № 12. — Березень.

44. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про реалізацію ст.19 і 20 ЗУ “Про основи соціального захисту інвалідів в Україні” від 31.01.2007 № 70 // Уряд. кур’єр. – 2007. – 21 груд.
45. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про Програму вивільнення жінок із виробництв, пов’язаних з важкою працею та шкідливими умовами, а також обмеження використання їх праці у нічний час на 1996 -1998 роки” від 27 березня 1996 р. № 381 // Офіц. вісн. України. – 1996. – №4. – С. 67.
46. *Граничні* норми підіймання і переміщення важких речей жінками: Затв. наказом МОЗ України від 10.12.93 № 241 // Голос України. – 1994. – 10 берез.
47. *Граничні* норми підіймання і переміщення важких речей неповнолітніми: Затв. наказом МОЗ України від 22.03.96 № 59 // Офіц. вісн. України. – 1996. – № 5. – С. 15.
48. *О продолжительности* рабочего дня для медицинских работников: Постановление Совета Народных Комиссаров СССР от 11 декабря 1940 года № 2499.
49. *О дежурствах* на предприятиях и в учреждениях: Постановление Секретариата ВЦСПС от 2 апреля 1954 года.
50. *Правила* о работе на открытом воздухе в холодное время года: Обязательное Постановление НКТ СССР от 11 декабря 1929 года.
51. *Правила* об условиях труда грузчиков при погрузочно-разгрузочных работах: Утверждено НКТ СССР от 11 декабря 1929 года.
52. *Положения* про робочий час і час відпочинку водіїв автотранспортних засобів: Затв. наказом Міністерства транспорту України від 17 січня 2002 року № 18.
53. *Положения* про проведення атестації державних службовців: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2000. № 1922.
54. *Постанова* Пленуму Верховного Суду України від 29.12.92 № 14 “Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам та організаціям їх працівниками” // Постанови Пленуму Верховного Суду України в цивільних та кримінальних справах: Бюл. законодавства і юрид. практики. – 1995. – № 1. – С. 295–303.
55. *Про заходи* щодо реформування системи підготовки спеціалістів та працевлаштування випускників вищих навчальних закладів:

Указ Президента України від 23 січня 1996 року № 77/96 // Закон і бізнес. — 1996. — 14 лют.

56. *Про встановлення шестигодинного робочого дня для всіх робітників, зайнятих на підземних роботах у вугільній, сланцевій та інших галузях гірничодобувної промисловості, а також на підземних роботах з будівництва шахт (рудників), тунелів та метрополітенів:* Постанова від 29.06.60 № 724.
57. *Про конкурсний відбір керівників — суб'єктів господарювання державного сектору економіки, які мають специфічне значення для економіки і безпеки держави:* Постанова КНУ від 01.03.05 № 234 // Уряд. кур'єр. — 2005. — 13 квіт. (№ 68).
58. *Про практику розгляду судами трудових спорів:* Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 1992 року // Уряд. кур'єр. — 1993. — № 8.
59. *Про практику застосування судами законодавства про оплату праці:* Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.99. // Вісн. Верховного Суду України. — 1998. — № 3.
60. *Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя:* Постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.04.96. // Право України. — 1996. — № 12.
61. *Про застосування контрактної форми трудового договору з керівником підприємства, що є у загальнодержавній власності:* Постанова Кабінету Міністрів України від 19 березня 1993 року № 203 // Уряд. кур'єр. — 1993. — 25 берез.
62. *Про встановлення письмової форми трудових договорів з працівниками, діяльність яких пов'язана з державною таємницею:* Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 1994 року № 799 // Уряд. кур'єр. — 1994. — № 193–194.
63. *Положення про порядок укладення контрактів при прийнятті (найманні) на роботу працівників:* Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 19 березня 1994 року № 170 // Уряд. кур'єр. — 1994. — 24 березня.
64. *Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ, організацій:* Затв. Кабінетом Міністрів України від 3 квітня 1993 року № 245 // Уряд. кур'єр. — 1993. — 10 квіт.
65. *Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ, організацій:* Затв. наказом Мін-

праці, Мінфіну, Мінекономіки України від 28 червня 1993 року № 43 // Уряд. кур'єр. — 1993. — 14 серп.

66. *Порядок* надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним, педагогічним, науково-педагогічним працівникам освіти та науковим працівникам: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 346. // Праця і зарплата. — 1996. — № 5–6.
67. *Про порядок* проведення атестації робочих місць за умовами праці: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 1992 р. № 442 // ЗП України. — 1992. — № 9. — Ст. 211.
68. *Про підготовку* фахівців для роботи в сільській місцевості: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.06.99 № 1159 // Офіц. вісн. України. — 1999. — 16 лип. (№ 26).

Додаткова

69. *Акопов Д.* Трудовой кодекс и социальное назначение трудового права // Хозяйство и право. — 2004. — № 6. — С. 3.
70. *Баклан О.* Контрольно-наглядова діяльність у сфері охорони праці: окремі питання // Право України. — 2000. — № 10. — С. 69.
71. *Болотіна Н. Б.* Трудове право України: Підручник. — К.: Вікар, 2003. — 725 с. — (Вища освіта XXI століття.)
72. *Бондаренко І.* Особливості державного регулювання господарської діяльності казенних підприємств // Право України. — 2000. — № 12. — С. 60.
73. *Венедиктов В. С.* Трудове право України. — Х.: Консум, 2004. — 304 с.
74. *Відшкодування* матеріальної та моральної шкоди: нормативні акти, роз'яснення, коментарі: станом на 1 січня 2001 р. / Уклад.: С. Е. Демський, В. С. Перепічай, В. А. Скоробагатько, М. І. Федішин; Відп. ред. П. І. Шевчук. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 624 с.
75. *Гарашенко Л.* Регулювання відпусток в конвенціях МОП та нормативних актах країн Європи // Право України. — 1999. — № 10. — С. 90–93.
76. *Жидецький В. Ц., Джигирей В. С., Мельников О. В.* Основи охорони праці. Навч. посіб. — Львів: Афіша, 2000. — 68 с.
77. *Жоравович Д.* Вплив міжнародних норм про працю на вітчизняне трудове право // Право України. — 2001. — № 3. — С. 69.

78. *Заржицький О.* Соціальне партнерство у соціально-трудових відносинах // Право України. — 2000. — № 11. — С. 53.
79. *Іванова О.* Релігійна організація як суб'єкт трудового права: захист прав її працівників // Право України. — 2000. — № 6. — 46.
80. *Киселев И. Я.* Международно-правовое регулирование труда (международные стандарты труда): Учеб. пособие Акад. труда и соц. отношений. — М., 1995. — 137 с.
81. *Киселев И. Я.* Сравнительное трудовое право стран развитой рыночной экономики: Учеб. пособие/ Акад. тр. и соц. отношений. — М., 1995. — 209 с.
82. *Медведев С.* Некоторые аспекты проблемы способов защиты права // Хозяйство и право. — 2004. — № 6. — С. 61.
83. *Науково-практичний* коментар до законодавства України про працю. — К.; Севастополь: Ін-т юридичних досліджень, 2001. — 1024 с.
84. *Неумивайченко Н.* Припинення трудових правовідносин з державними службовцями // Право України. — 2001. — № 4. — С. 62.
85. *Нуртдинов Я. А.* Наемный труд: особенности организации и возможности правового регулирования // Хозяйство и право. — 2004. — № 9. — С. 22–31.
86. *Осійчук М. С., Завада О. Г.* Методичний посібник з питань проведення перевірок за додержанням законодавства про працю на підприємствах, в установах, організаціях усіх форм власності. — Хмельницький: ЦНТЕІ, 2002. — 237 с.
87. *Прокопенко В.* Розмежування підстав припинення трудового договору за угодою сторін від звільнення з ініціативи працівника // Право України. — 1997. — № 3. — С. 30–33.
88. *Прокопенко В. І.* Трудове право. — Х.: Консул, 2000.
89. *Правове регулювання контрактної форми трудового договору / Авт.-уклад. А. С. Луценко.* — Донецьк: Сталкер, 1999. — 288 с.
90. *Реус О.* Особливості припинення трудових правовідносин з неповнолітніми // Право України. — 2001. — № 8. — С. 78 — 80.
91. *Стичинський Б. С., Зуб І. В., Ротань В. Г.* Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. — К.: АСК, 2004.
92. *Становлення і розвиток цивільних і трудових правовідносин*

- у сучасній Україні: Монографія / Кол. авторів: Я. М. Шевченко, О. М. Молявко, Г. В. Єрьоменко та ін.; Кер. авт. колективу, наук. ред. Я. М. Шевченко. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. — 248 с.
93. *Судові* прецеденти щодо розгляду судами окремих категорій цивільних справ. — Харків: Просвіта, 2000. — 232 с.
94. *Сойфер В. Г.* Правовые вопросы труда иностранных граждан // Юридический мир. — 2004. — № 11. — С. 49.
95. *Стадник М.* Правове регулювання розв'язання страйків // Право України. — 1992. — № 7. — С. 30–32.
96. *Трудове* право України: Академічний курс: Підруч. для студ. / За ред. П. Д. Пилипенка. — К.: Ін Юре, 2004. — 534 с.
97. *Трудові* спори: законодавство, коментар, судова практика / Упоряд.: В. А. Скоробагатько, М. І. Федишин. — К.: Істина, 2000. — 432 с.
98. *Тищенко О.* Звільнення за аморальний проступок працівника, який виконує виховні функції: правові проблеми // Право України. — 2000. — № 6. — С. 50.
99. *Трудове* право України: Тести: Навч. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Л. П. Грузінова, В. Г. Короткій, В. П. Пастухов, В. Ф. Пенківський. — К.: Школа, 2004. — 336 с.
100. *Трудове* право України: Навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В. М. Короленко, В. П. Пастухов, М. О. Міщук, Ю. М. Щотова; За ред. проф. В. П. Пастухова. — К.: Школа, 2004. — 320 с.
101. *Трудове* право України: Практикум/ [Чанишева Г. І., Болотіна Н. Б., Дондіна Т. М., Олейніков О. Л.]; Відп. ред. Чанишева Г. І.; Одес. держ юрид. акад. — К.: Юрінком Інтер, 1999. — 287 с.
102. *Чупрун В. Д.* Підготовка цивільних справ до розгляду: Юрид. довід. — К.: Вид.-культурол. центр “Софія”, 1994. — 96 с.
103. *Ярошенко О.* Правове регулювання праці іноземців в Україні // Право України. — 1998. — № 11. — С. 103–105.
104. *Ярошенко О.* Щодо дискримінації в реалізації права на працю // Право України. — 2000. — № 7. — С. 53.

II. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ
З ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
Нормативна

1. *Конституція* України від 28 червня 1996 р. // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. *Основи законодавства* України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 р. // ВВР України. – 1998. – № 23. – Ст. 121.
3. *Закон* України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали в результаті Чорнобильської катастрофи” від 28 лютого 1991 р. // ВВР України. – 1991. – № 16. – Ст. 200.
4. *Закон* України “Про основи соціальної захищеності інвалідів України” від 21 березня 1991 р. // ВВР України. – 1991. – № 21. – Ст.252.
5. *Закон* України “Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні” від 17 квітня 1991 р. // ВВР України. – 1991. – № 22. – Ст. 262.
6. *Закон* України “Про пенсійне забезпечення” від 5 листопада 1991 р. // ВВР України. – 1992. – № 3. – Ст.10.
7. *Закон* України “Про прокуратуру” від 5 листопада 1991 р. // ВВР України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.
8. *Закон* України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” від 20 грудня 1991 р. // ВВР України. – 1992. – № 15. – Ст. 190.
9. *Закон* України “Про Державний бюджет України на 2007 рік” від 19 грудня 2006 р. // Уряд. кур'єр. – 2006. – № 243.
10. *Закон* України “Про службу безпеки України” від 25 березня 1992 року // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – 1996. – № 4.
11. *Закон* України “Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб” від 9 квітня 1992 р. // ВВР України. – 1992. – № 29. – Ст. 399.
12. *Закон* України “Про статус народного депутата України” від 17 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 3. – Ст. 17.

13. *Закон України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми”* від 21 листопада 1992 р. // ВВР України. — 1993. — № 5. — Ст. 21.
14. *Закон України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”* від 22 жовтня 1993 р. // ВВР України. — 1993. — № 45. — Ст. 425.
15. *Закон України “Про статус суддів”* від 15 грудня 1993 р. // ВВР України. — 1993. — № 8. — Ст. 56.
16. *Закон України “Про державну службу”* від 16 грудня 1993 р. // ВВР України. — 1993. — № 52. — Ст. 490.
17. *Закон України “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні”* від 16 грудня 1993 р. // ВВР України. — 1994. — № 4. — Ст. 18.
18. *Закон України “Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування”* від 26 червня 1997 року // ВВР України. — 1997. — № 37. — Ст. 237.
19. *Закон України “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів в Україні”* від 23 вересня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 50. — Ст. 302.
20. *Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність”* від 1 грудня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 2–3. — Ст. 20.
21. *Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”* від 23 вересня 1999 р. // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 156–193.
22. *Закон України “Про прожитковий мінімум”* від 15 липня 1999 р. // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 361–365.
23. *Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”* від 2 березня 2000 р. // ВВР України. — 2000. — № 22. — Ст. 171.
24. *Закон України “Про жертви нацистських переслідувань”* від 23 березня 2000 р. // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 16. — Ст. 652.

25. *Закон України* “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” від 23 березня 2000 р. // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 406–416.
26. *Закон України* “Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім’ям” від 1 червня 2000 р. // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 134–141.
27. *Закон України* “Про пенсії за особливі заслуги перед Україною” від 1 червня 2000 р. // ВВР України. — 2000. — № 35. — Ст. 289.
28. *Закон України* “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії” від 5 жовтня 2000 р. // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 44. — Ст. 1876.
29. *Закон України* “Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства і дітям-інвалідам” від 16 листопада 2000 р. // ВВР України. — 2001. — № 1 — Ст. 2.
30. *Закон України* “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, зумовленими народженням і похованням” від 18 січня 2001 р. // ВВР України. — 2001. — № 14. — Ст. 71.
31. *Закон України* “Про державну допомогу сім’ям з дітьми” від 22 березня 2001 р. // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 124–133.
32. *Закон України* “Про охорону дитинства” від 26 квітня 2001 р. // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 105–123.
33. *Закон України* “Про службу в органах місцевого самоврядування” від 7 червня 2001 року // Офіц. вісн. України. — 2001. — № 26. — Ст. 1151.
34. *Закон України* “Про соціальні послуги” від 19 червня 2003 р. // Законодавство України про соціальний захист населення. / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 377–386.
35. *Закон України* “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” від 9 липня 2003 р. // Офіц. вісн. України. — 2003. — № 33. — Ст. 1770.

36. *Закон України “Про недержавне пенсійне забезпечення”* від 9 липня 2003 року.
37. *Закон України “Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам”* від 18 травня 2004 р. // ВВР України. — 2004. — № 33–34. — Ст. 404.
38. *Закон України “Про соціальний захист дітей війни”* від 18 листопада 2004 р. // Офіц. вісн. України. — 2004. — № 50. — Ст. 325.
39. *Закон України “Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування”* від 13 січня 2005 р. // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 390–406.
40. *Постанова Кабінету Міністрів України “Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та членам їхніх сімей”* від 17 липня 1992 р. № 393 // ЗП України. — 1992. — № 7. — Ст. 182.
41. *Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах”* від 11 березня 1994 р. № 162 // Людина і праця. — 1994. — № 5–10.
42. *Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження нового Порядку обчислення пенсій по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсій у зв’язку із втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи”* від 30 травня 1997 року // Офіц. вісн. України. — 1997. — № 23. — Ст. 80.
43. *Постанова Кабінету Міністрів України “Деякі питання призначення і виплати допомоги сім’ям з дітьми”* від 11 січня 2007 року // Уряд. кур. — 2007. — № 7.
44. *Постанова Кабінету Міністрів України “Про порядок надання платних соціальних послуг та затвердження їх переліку”* від 14 січня 2004 р. № 12 // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 456–458.

45. *Положення про медико-соціальну експертизу*: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 22 лютого 1992 року // ЗП України. — 1992. — № 3. — Ст. 69.
46. *Положення про порядок призначення та виплати державної допомоги сім'ям з дітьми*: Затв. Міністерством праці, Міністерством освіти, Міністерством соціального захисту населення і Міністерством фінансів України // Уряд. кур'єр. — 1993. — 25 берез.
47. *Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та пічного побутового (рідкого) палива*: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 р. № 848 // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 423–435.
48. *Положення про Міністерство праці та соціальної політики України*: Затв. Указом Президента України від 30 серпня 2000 р. // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 35. — Ст. 1482.
49. *Положення про Пенсійний фонд України*: Затв. Указом Президента України від 1 березня 2001 р. № 121/2001 // Офіц. вісн. України. — 2001. — № 9. — Ст. 350.
50. *Положення про Фонд соціального захисту інвалідів, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2002 р. № 1434* // Офіц. вісн. України. — 2002. — № 39. — Ст. 1818.
51. *Положення про Державну соціальну службу для сім'ї, дітей та молоді*: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2004 р. № 1125 // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 419–422.
52. *Порядок підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній*: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1993 р. № 637 // ЗП України. — 1993. — № 12. — Ст. 273.
53. *Порядок організації та проведення медико-соціальної експертизи втрати працездатності*: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 4 квітня 1994 р. № 221 // ЗП України. — 1994. — № 8. — Ст. 190.

54. *Порядок* обчислення стажу державної служби: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 3 травня 1994 р. № 283 // ЗП України. — 1994. — № 8. — Ст. 213.
55. *Порядок* виплати допомоги на поховання: Затв. наказом Міністерства соціального захисту населення України, Міністерства фінансів України, Міністерства праці України, Державного комітету по житлово-комунальному господарству України, Фонду соціального страхування України та Пенсійного Фонду України від 29 жовтня 1996 р. // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 452–456.
56. *Порядок* надання державної соціальної допомоги інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам: Затв. Наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства фінансів України і Міністерства охорони здоров'я України від 30 квітня 2002 р. // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 499–515.
57. *Порядок* призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 р. № 250 // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 469–476.
58. *Порядок* визначення середньомісячного фактичного заробітку у разі призначення пенсії працівникам, зайнятим на сезонних роботах: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2003 р. № 1151 // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 436–437.
59. *Методика* обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги: Затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства фінансів України, Державного комітету статистики України, Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України від 15 листопада 2001 р. // Законодавство України про соціальний захист населення / О. М. Роїна. — 5-те вид., змін. та доп. — К.: КНТ, 2007. — С. 460–468.

60. *Правила* обчислення загального трудового стажу для призначення працівникам допомоги по тимчасовій непрацездатності: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 1998 р. // Офіц. вісн. України. — 1998. — № 42. — Ст. 156; 2000. — № 17. — Ст. 713.
61. *Інструкція* про порядок ведення трудових книжок на підприємствах, в установах, організаціях: Затв. наказом Міністерства праці і соціальної політики України, Міністерства юстиції України, Мінсоцзахисту України від 29 липня 1993 р. // Людина і праця. — 1993. — № 9–10; Офіц. вісн. України. — 2001. — № 27. — Ст. 1229.
62. *Список* професійних захворювань та Інструкція про застосування переліку професійних захворювань: Затв. наказом Міністерства охорони здоров'я, Міністерства праці і соціальної політики, Академії медичних наук України від 29 грудня 2000 року // Офіц. вісн. України. — 2001. — № 5. — Ст. 199.

Основна

63. *Бойко М. Д.* Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. — 3-тє вид. — К.: Атіка, 2006. — 380 с.
64. *Болотіна Н. Б.* Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні. — К.: Знання, 2005. — 381 с.
65. *Закон* України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”: Наук.-практ. коментар: Інтегрований навчально-атестаційний комплекс / Б. О. Зайчук, О. Б. Зарудний, С. Б. Березіна. — К.: “АВТ”, 2005. — 1024 с.
66. *Прилипко С. М.* Проблеми теорії права соціального забезпечення. — Х.: ПП “Берека-Нова”, 2006. — 260 с.
67. *Синчук С. М.* Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2006. — 318 с.
68. *Сирота І. М.* Право социального обеспечения в Украине. — Х.: Одиссей, 2006. — 432 с.
69. *Сташків Б. І.* Теорія соціального забезпечення. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 2003. — 306 с.
70. *Тучкова Э. Г., Захаров М. Л.* Право социального обеспечения России. — М.: БЕК, 2001. — 386 с.
71. *Ярошенко І. С.* Право соціального забезпечення: Навч.-метод. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 232 с.

72. *Боднарук М. І.* Соціальне страхування в Україні: правові аспекти становлення та розвитку. — Чернівці: Рута, 2002. — 247 с.
73. *Болотіна Н. Б.* Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблеми термінів і понять // *Право України.* — 2000. — № 4. — С. 37–39.
74. *Болотіна Н. Б.* Право соціального забезпечення: системно-структурний аналіз // *Право України.* — 2001. — № 5. — С. 24–29.
75. *Борецька Н. П.* Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми. — Донецьк: Янтар, 2001. — 351 с.
76. *Вихров Д. Г.* Страховой стаж и его юридическое значение в праве социального обеспечения. Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. — М., 2001. — 27 с.
77. *Детярев Г. П.* Пенсионные реформы в России. — М.: Academia, 2003. — 336 с.
78. *Захист соціальних прав людини і громадянина в Україні: проблеми юридичного забезпечення: Матеріали наук.-практ. конф. 30 січня 2003 р., м. Київ / За ред. Н. Б. Болотіної.* — К.: “МП “Леся”, 2003. — 200 с.
79. *Катков В. Ю.* Совершенствование законодательства в области социальной политики // *Современное право.* — 2003. — № 2. — С. 5–9.
80. *Прилипко С. М.* Недержавне пенсійне забезпечення у системі соціального захисту в Україні // *Проблеми законності.* — Вип. 43. — Харків, 2000. — С. 63–66.
81. *Сивак С.* Пенсійна реформа: принципи пенсійного забезпечення // *Вісн. Львів. ун-ту. Серія юридична.* — Вип. 35. — Львів, 2000. — С. 341–345.
82. *Социальный кодекс Российской Федерации: проблемы кодификации законодательства о социальном обеспечении.* — Новосибирск, 2004. — 460 с.
83. *Стаховська Н. М.* Відносини в праві соціального забезпечення. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — К., 2000. — 21 с.
84. *Стаховська Н. М.* Соціальне забезпечення чи захист // *Підприємництво, господарство і право.* — 2000. — № 8. — С. 54–57.
85. *Сташків Б.* Метод права соціального забезпечення: його визначення // *Право України.* — 2000. — № 12. — С. 37–39.

86. *Сташків Б. І.* Поняття права соціального забезпечення // *Право України.* — 2000. — № 5. — С. 24–26.
87. *Сташків Б.* Предмет права соціального забезпечення: погляд на проблему // *Право України.* — 2000. — № 9. — С. 71–75.
88. *Сташків Б.* Функції права соціального забезпечення: вимоги союгодення // *Право України.* — 2001. — № 7. — С. 66–69.
89. *Трудовое* и социальное право зарубежных стран: основные институты. Сравнительно-правовое исследование / Под ред. Э. Б. Френкель. — М.: Юристъ, 2002. — 687 с.
90. *Умурзаков Б.* Роль и место пенсионного обеспечения в экономических отношениях людей в условиях углубления рынка // *Трудовое право.* — 2006. — № 7. — С. 56–60.
91. *Чутчева О. Г.* Правове регулювання соціального захисту громадян України: Автореф. дис.... канд. юрид. наук. — Х., 2003. — 19 с.
92. *Юровский Б. С.* Пенсионная реформа в Украине: Анализ нового пенсионного законодательства. — Х.: Центр “Консульт”, 2003. — 304 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни	
“Трудове право та право соціального забезпечення”	6
Зміст дисципліни “Трудове право та право соціального забезпечення”	8
Плани семінарських занять з трудового права і права соціального забезпечення.....	31
Методичні вказівки до виконання контрольної роботи.....	43
Варіанти контрольних робіт.....	47
Питання для самоконтролю	51
I. Список літератури з трудового права України.....	56
II. Список літератури з права соціального забезпечення	64

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. Г. Рогузько*
Комп’ютерне верстання *А. М. Голянда*

Зам. № ВКЦ-4041

Підп. до друку 20.03.09. Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний.

Ум. друк. арк 4,3. Обл.-вид. арк. 4,2. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, пр. Червонозоряний, 119, літ. XX

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008